SJORS

van de Rebellenclub

14 OKTOBER 1967
VERSCHIJNT
WEKELIJKS

Nr. 41

HOE MAAKT MEN EEN GRAMMOFOONPLAAT? II

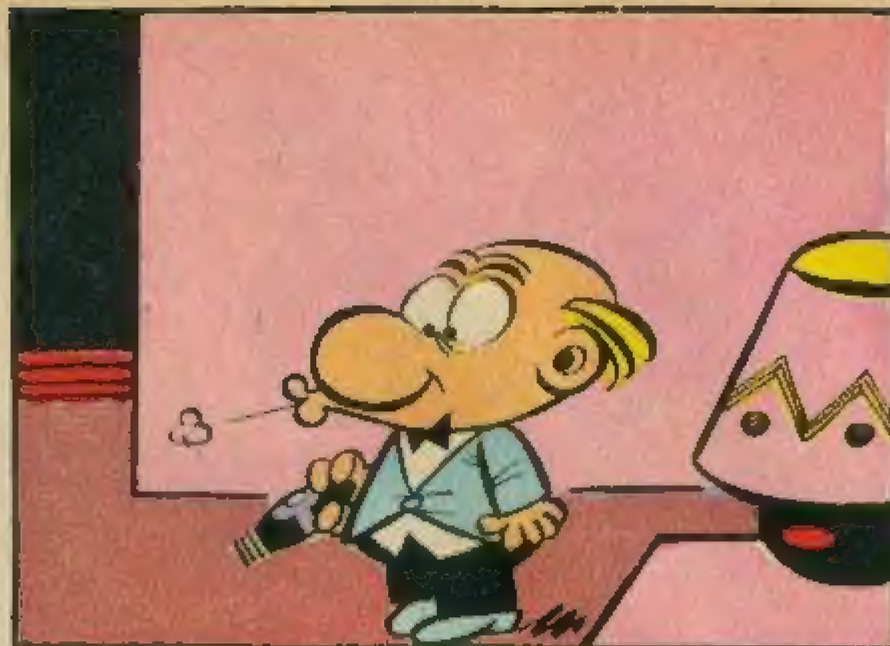

BIJ DE VOORPLAAT

Twee weken geleden, in SJORS nummer 39, hebben we in een reportage laten zien hoe grammofoonplaten gemaakt worden. We beloofden toen een vervolg en dat vind je in dit nummer (blz. 16 e.v.). De strip van tekenaar Arranz, De schat in het Zilvermeer, moet helaas deze week komen te vervallen, omdat de heer Arranz nog steeds niet helemaal hersteld is van zijn ziekte. Daarvoor in de plaats staat een artikel over Dick van Dyke, welbekend van de televisie. In dit nummer verder nog een reportage over de Europese ruimtesatelliet Esro (blz. 26-27).

ZWALUWSTRAATJE

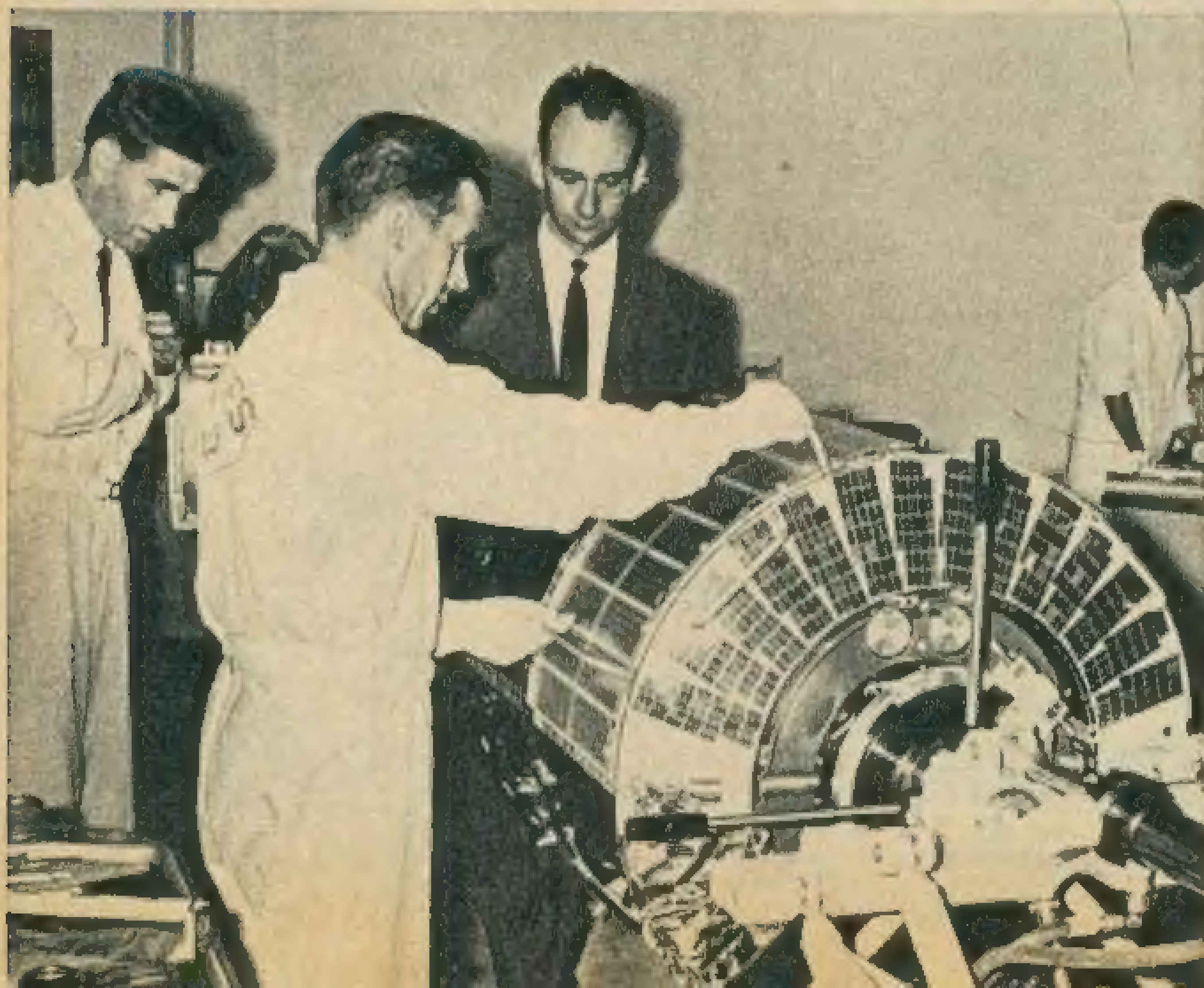

Honderden zwaluwen, op hun tocht naar het zuiden, schijnen zich uitstekend bij deze haastige tijd aan te kunnen passen. Niet meer zoals vroeger vliegen ze over de Zwitserse Sint-Bernardpas heen, maar door de tunnel, die door de Sint-Bernard is uitgegraven. Dit verkort hun vliegroute met ongeveer achtenveertig kilometer, terwijl ze zich niet meer hoeven in te spannen om de bergpiek te „nemen". (Telegraaf)

DEZE WEEK...

... besteden we aandacht aan de ESRO I, een Europese ruimtesatelliet, die voor het grootste deel is opgebouwd in het ESLAB in Noordwijk, maar waaraan ook is meegewerkt door ESDAC, ESTRAC, ESTEC en ESRIN. Als je na het lezen van al deze vreemde namen sterretjes begint te zien, lees dan het artikel op bladzijde 26; daarin wordt alles haarfijn uit de doeken gedaan.

VAN ALLES WAT

LITTLE RICHARD

Richard Penniman werd op Kerstmis 1935 geboren en begon zijn carrière als zanger in het plaatselijke kerkkoor van Macon in de Amerikaanse staat Georgia. Op vijftienjarige leeftijd werd zijn stem voor het eerst op de plaat opgenomen, maar het was geen succes en dus keerde hij terug naar Georgia, waar hij zich aansloot bij een groep, de Temple Toppers genaamd. Ook dit bleek geen succes en Richard zond privé een bandje in naar een grammofoonplatenmaatschappij. Op dat bandje stond de song „Tutti Frutti", die onmiddellijk een grote hit werd. Er volgden meer platen en een filmcontract met Hollywood. In 1958 verdween Richard in het Oakwood Adventist College voor een tweejarige cursus in het geven van godsdienstonderwijs. In 1960 keerde hij terug in de showbusiness, maar zong nu hoofdzakelijk geestelijke liederen (spirituals). De laatste tijd echter is Little Richard bezig iets van zijn oude populariteit terug te winnen. Richard is een grote vriend van bokser Cassius Clay („Ik ben de Clay van de popwereld en hij is de Little Richard van de bokserij. We zijn allebei de grootste op ons gebied, maar ik ben knapper dan hij!"). Richard is vooral bekend om zijn levendige manier van pianospelen.

ERUIT!...
Ik vind SJORS wel leuk, maar er staat niks in over voetballen en wielrennen. Verder zou u er goed aan doen al die *langharige kerels* eruit te gooien!

Henk Dröge, Haren (Gron.)

LITTLE RICHARD
Zou u me een plezier willen doen? Wilt u dan eens een foto plaatsen van *Little Richard* en iets over hem willen vertellen?

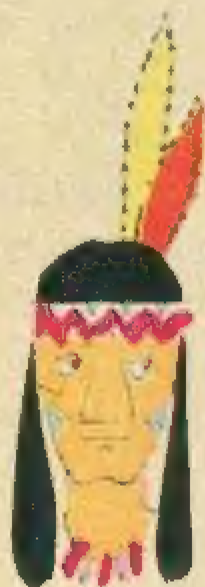
Jan Benner, Groningen

Elders op deze bladzijden wordt aan je verzoek voldaan, Jan.

MARGIE BALL
Wilt u voor mij alstublieft een plaatje van *Margie Ball* in uw blad zetten?

Marita Witjes, Doornburg

Over twee weken komt Margie aan de beurt.

INDIANEN
Ik vind SJORS een mieters blad, maar zouden er niet eens wat meer wild-west- en vooral Indianenplaten en -verhalen in kunnen?

Daniel le Gras, Eindhoven

SJORS PRESENTEERT
Sjors, ik zou graag willen dat je bij de beatplaten geen *„Sjors presenteert"* meer zet. Want meestal komt die tekst ook nog op de plaat zelf te staan en dat bederft de hele zaak. Je mag het er gerust bij zetten, maar dan asjeblieft niet door de plaat heen. En doe eens een beetje meer aan Nederlandse beat, wil je?

Itte Folkertsma, Warns (Fr.)

Wat die tekst betreft zullen we, als het even kan, aan je denken. En de Nederlandse beat vergeten we niet, wees gerust.

HITPARADE
Zoudt u geen liedjesteksten in SJORS kunnen zetten of een eigen *hitparade*?

Irene van Dijk, Zwolle

Liedjesteksten en hitparades liggen meer op het terrein van de muziekbladen, vinden wij, en daarom laten we dat graag aan hen over, Irene.

SPREUK VAN DE WEEK
SJORS is een blad om te stelen!

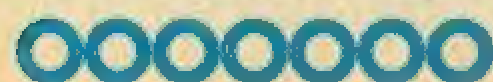
Elly van Vliet, Rotterdam

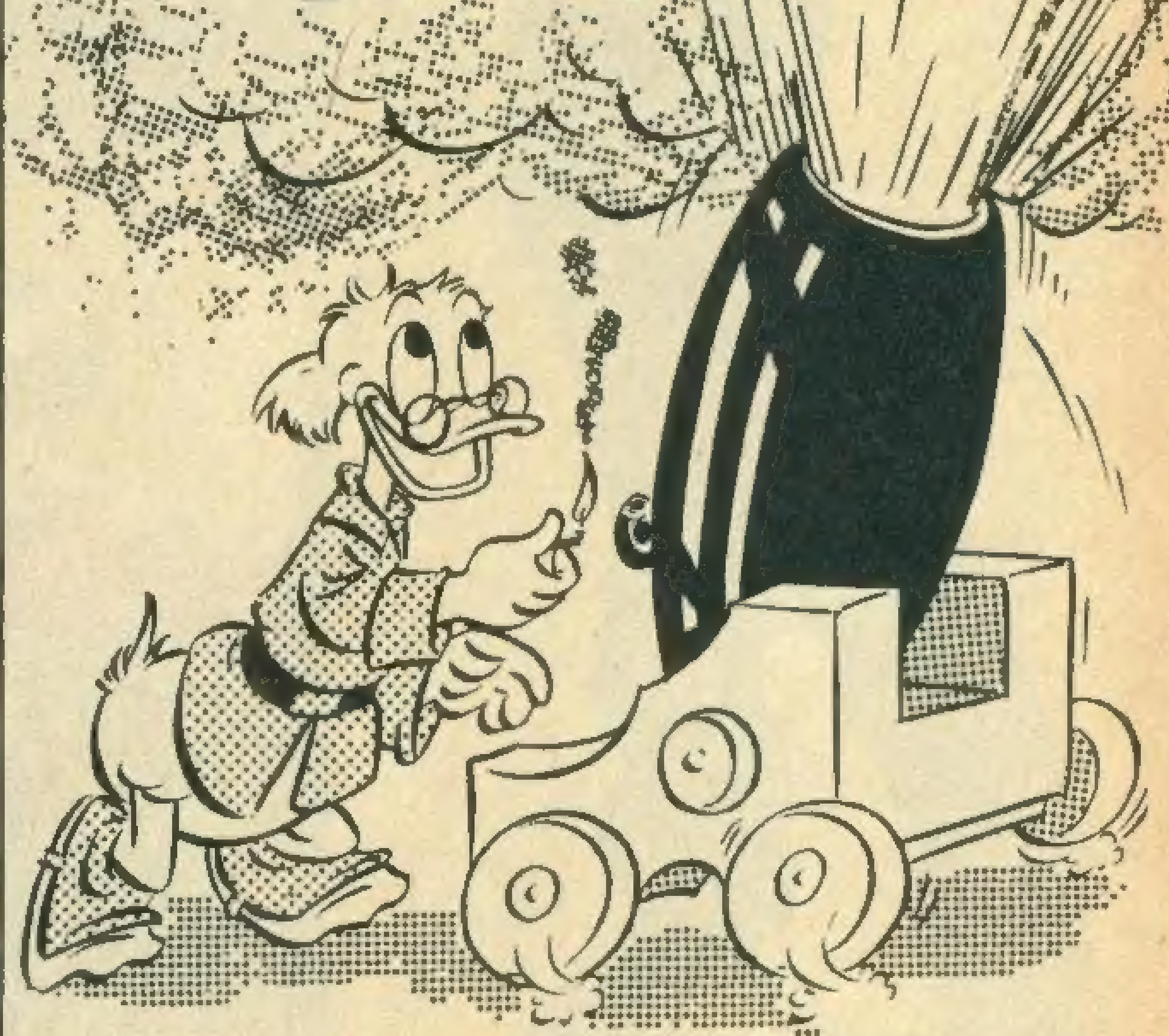

LULU
Wilt u een fototootje plaatsen van de Engelse zangeres Lulu? Liefst in kleuren!

Hannie Esker, Breda

Hier is Lulu! In kleuren!

SJORS PRESENTEERT

Dick

Het succes en de roem zijn Dick van Dyke niet zo maar komen aanwaaien. Nog maar vijf jaar geleden was hij niet veel meer dan een derderangs-artiest met honger en weinig geld, die zijn hele leven niet veel anders had gedaan dan de ene teleurstelling na de andere incasseren. Maar al die tijd heeft hij er zich, gesteund door zijn vrouw Marjorie, dapper doorheen geslagen en nu er eindelijk betere tijden aangebroken zijn, is de roem hem niet naar het hoofd gestegen en doet hij nog altijd verschrikkelijk zijn best om toch maar vooral bij iedereen in de smaak te vallen en het iedereen naar de zin te maken.

Zijn loopbaan heeft achteraf bekeken een heel komische start gehad. Hij woonde destijds in Danville. Nu heeft haast elke Amerikaanse stad die zichzelf een beetje respecteert, een eigen plaatselijke omroep en iedereen die het op een lollige zaterdagavond leuk doet tussen de schuifdeuren voor familie en kennissen, kan daar terecht. Dus besloot Dick daar zijn kans te wagen. Hij mocht om te beginnen plaatjes draaien. Het radiostationnetje bezat een plaatje waar verschillende weerberichten op stonden. En toen het daarvoor tijd was zette Dick het weerbericht op. De naald van de grammofoon schoot een ietsje te ver uit en even later waarschuwde radio Danville iedereen in de wijde omgeving voor een naderende orkaan, terwijl er in werkelijkheid geen wolkje aan de lucht was. Politie, brandweer, iedereen was in paniek en Dick vloog eruit. Over vliegen gesproken: Dick heeft in zijn leven meer gevlogen, namelijk bij de luchtmacht. Na twee jaar militaire dienst stond voor hem vast dat het toneel de enige plaats was waar hij zich gelukkig kon voelen. De ambitie om een groot artiest te worden heeft Dick nooit gehad. Hij richtte met een paar vrienden een soort cabaretgezelschap op, „The Merry Mutes". Dick deed een pantomimenummer, waarbij hij op de klanken van grammofoonplaten allerlei grimassen uitvoerde en Frank Sinatra en Bing Crosby imiteerde.

MARJORIE

In 1948 trouwde Dick met zijn jeugdliefde Marjorie Willet, die hij had leren kennen toen hij zestien was en nog op school zat. Er was geen geld voor de trouwpartij, maar een maatschappij betaalde alles, tot de ringen toe, op voorwaarde dat de hele plechtigheid via de radio mocht worden uitgezonden voor reclamedoeleinden. Dick ging werken in een nachtclub, maar toen de eigenaar er met de noorderzon vandoor ging, stond hij op straat, straatarm. Zijn enige bezit was een aftandse auto. Daarmee reisde hij samen met Marjorie stad en land af. Na veel omzwervingen en mislukkingen kwam hij eindelijk terug in Danville en daar lag een contract op hem te wachten

Van Dyke

voor een optreden in het Henry-Grady-hotel in Atlanta. Eindelijk begon het Dick financieel wat beter te gaan. Hij dacht in die tijd zelfs aan een eigen show en kreeg een aanbieding voor Broadway, maar voor de zoveelste keer liep ook dat op een mislukking uit.

DE DICK-VAN-DYKESHOW

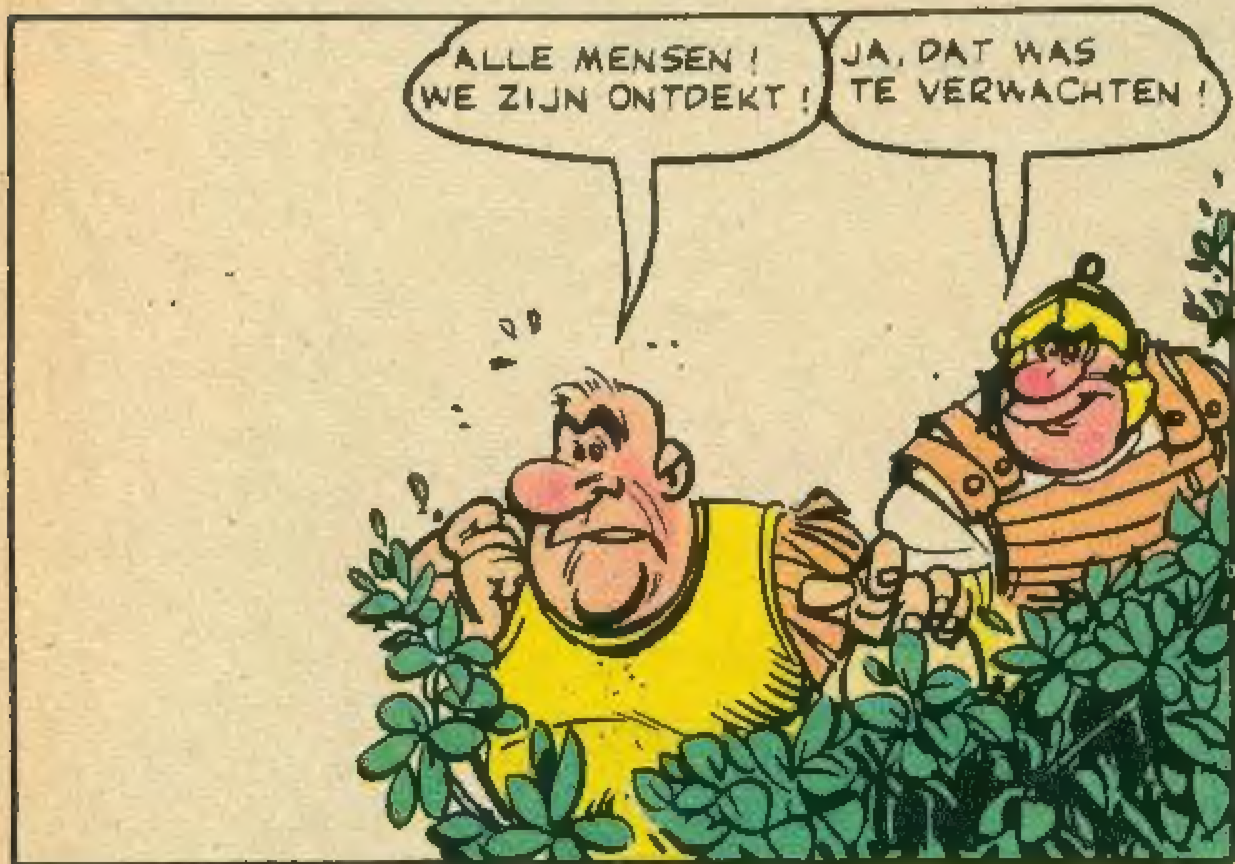
Maar gelukkig was daar Carl Reiner, schrijver en televisieregisseur. Hij zocht iemand voor een nieuwe show en zag wel iets in Dick. Eerst zou de show „The Carl Reiner Show" gaan heten, toen „Het hoofd van het gezin", maar toen Dick erbij kwam, werd het uiteindelijk „The Dick van Dyke Show". In het begin wilde het niet erg lukken, maar na veel geleerd en verbeterd te hebben werden Dick van Dyke en Mary Tyler Moore het beroemdste televisie-echtpaar ter wereld. Ze werden zo beroemd dat de meeste mensen denken dat Mary Dicks echte vrouw is. Maar dat is niet waar; Dick is nog steeds zo verknocht aan zijn Marjorie dat hij in 1966 in alle stilte zijn „reclame"-trouwdag nog eens dunnetjes overdeed, maar nu heel echt. De Van Dykes hebben vier kinderen: twee jongens, Christian (17) en Barry (16), en twee meisjes, Stacey (13) en Carrie-Bett (5). Ze wonen in een prachtig, in Spaanse stijl gebouwd huis in Encino, een plaatsje bij Hollywood. Dick van Dyke heeft intussen in Hollywood ook laten zien dat hij nog wel wat anders kan dan de ideale en komieke echtgenoot en vader spelen. Hij trad met succes op in verscheidene grote films. Om er een paar te noemen: „Bye Bye Birdie", „Te rijk om los te lopen" en „Mary Poppins". Op het ogenblik is hij in Londen bezig met de opname van een nieuwe film.

En tot slot voor wie het weten wil: Dick is één meter drieëntachtig lang en hij is geboren op 13 december (schrik niet!) 1925. De foto's op deze bladzijden zijn momenten uit de film „Mary Poppins".

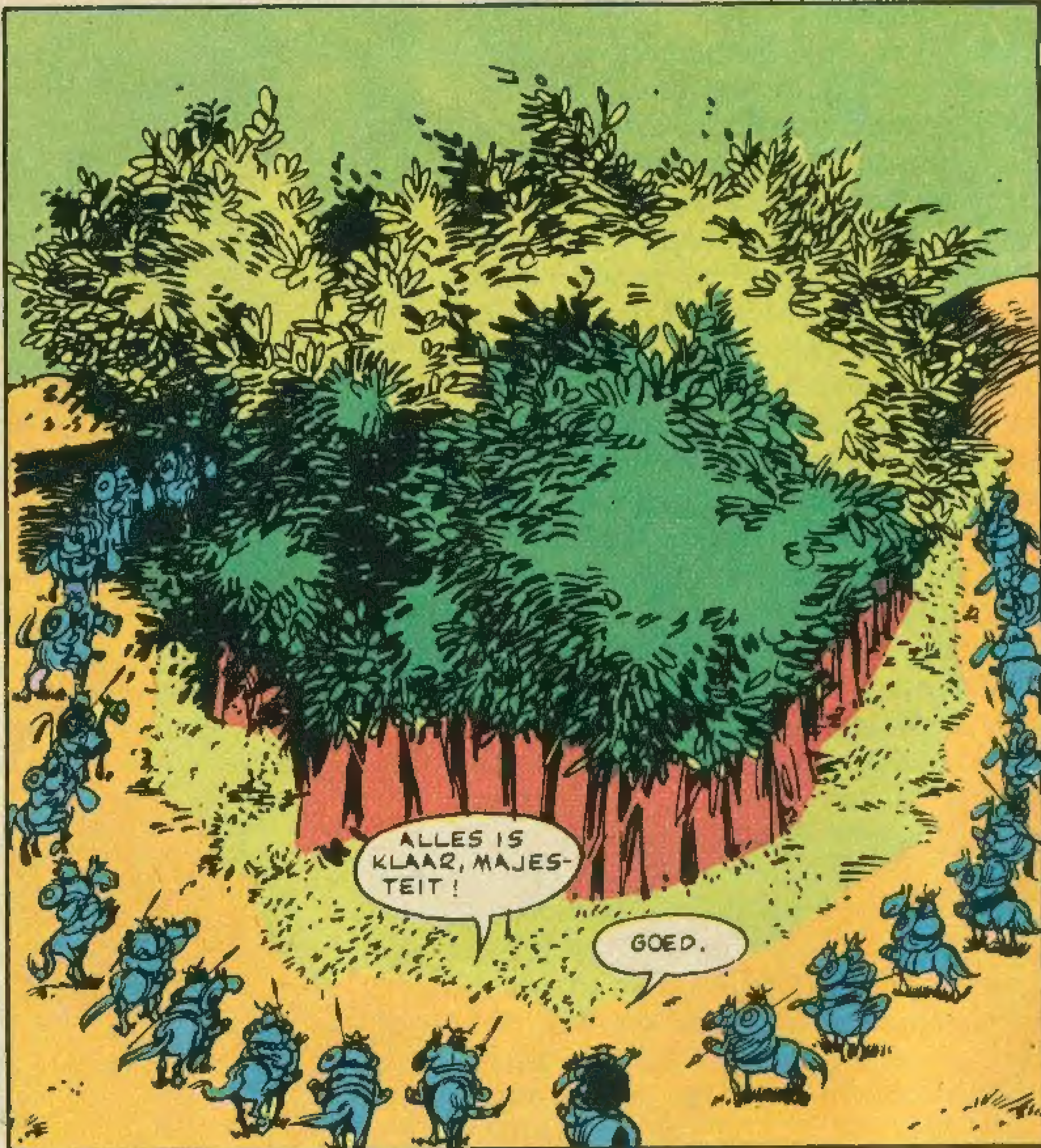

Tribunzio EN

Opnieuw hebben koning Bragavonta en zijn mannen de vluchtende Romeinen ontdekt.

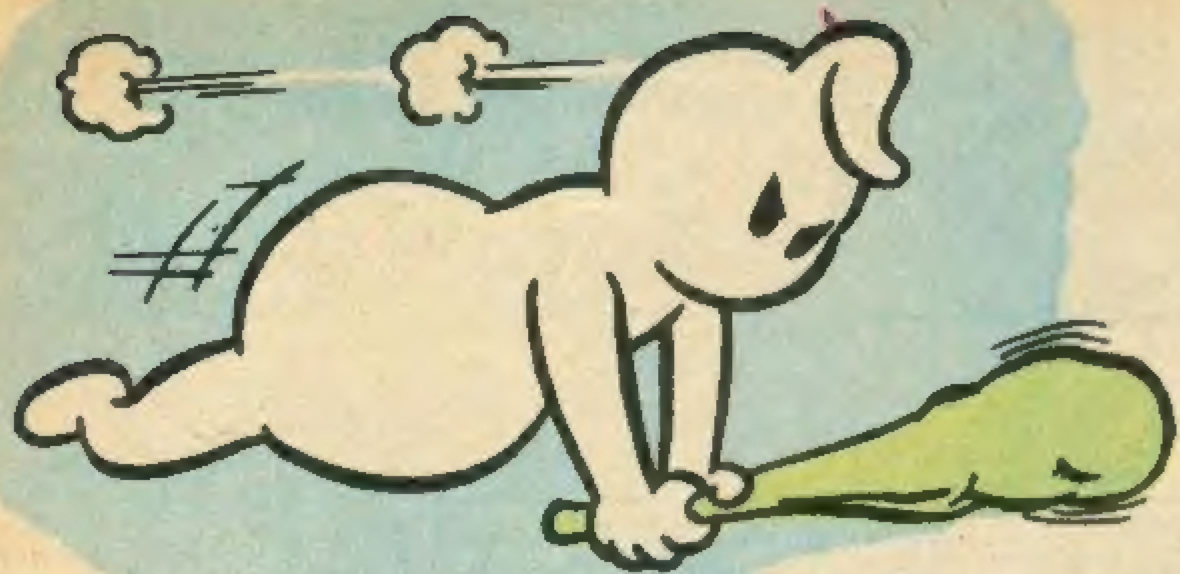

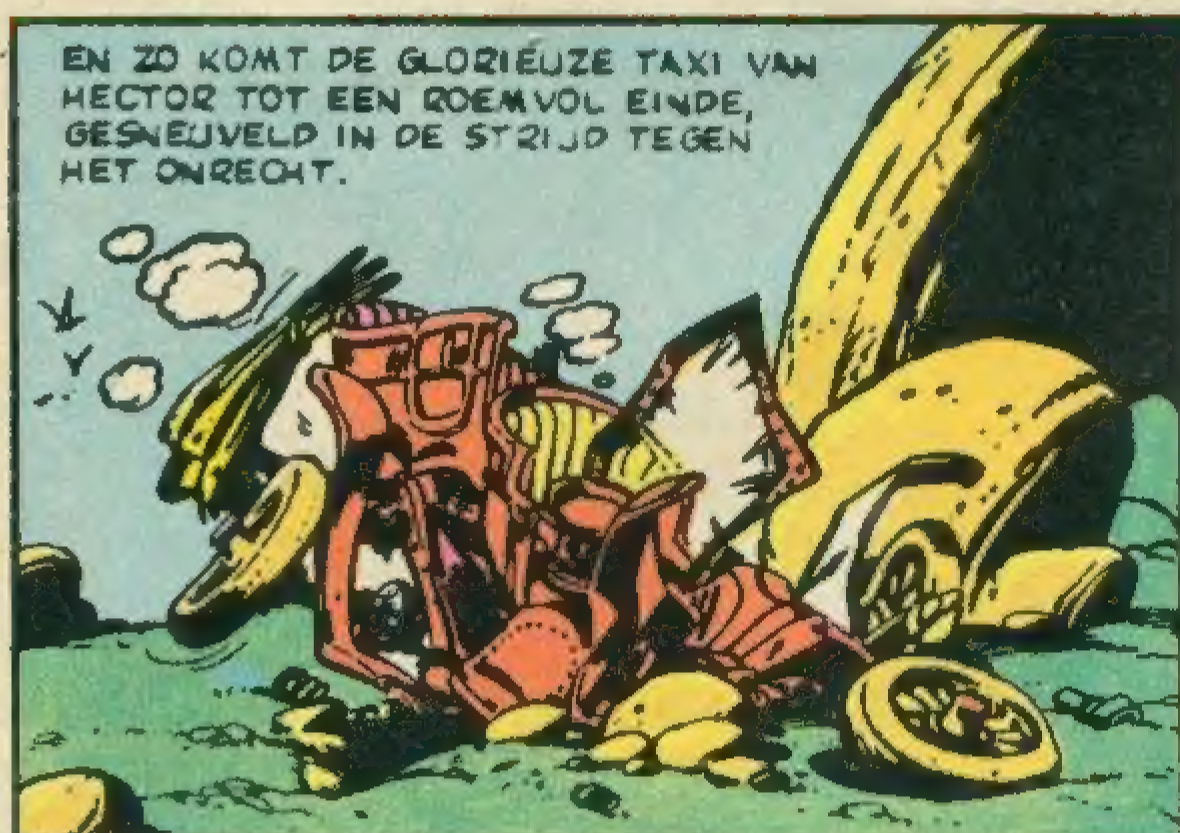

© L.F.S.

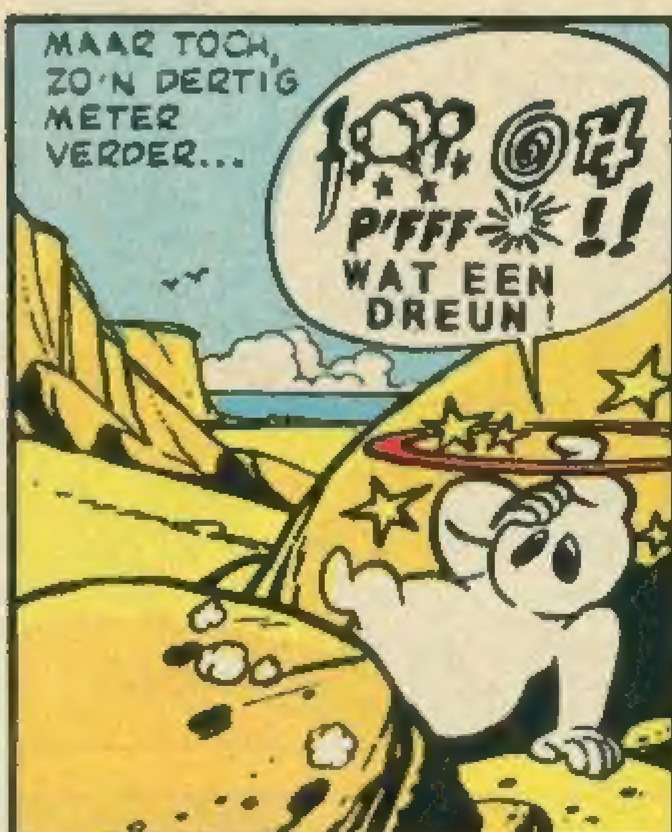

ARTHUR

WANNEER DE ONTVOERDERS VAN DE PROFESSOR MERKEN DAT ZE NOG STEEDS GEVOLGD WORDEN, MAKEN ZE MET HUN KANON KORTE METTEN MET DE TAXI VAN HECTOR.
HET HEEFT WAT MUNITIE GEKOST, MAAR...
MOOI SCHOT, HÈ ? HELEMAAL IN DE VERNIELING.

EN ZO KOMT DE GLORIEUZE TAXI VAN HECTOR TOT EEN ROEMVOL EINDE, GESNEUVELD IN DE STRIJD TEGEN HET ONRECHT.

MAAR HELAAS IS ER TUSSEN HET VERPULVERDE MECHANISME NIETS MEER TE ONTDEKKEN DAT OP LEVEN DUIDT.

MAAR TOCH, ZO'N DERTIG METER VERDER...
P'FFF !!
WAT EEN DREUN !

HEE, LEVEN JULLIE NOG ?
INSPECTEUR D.TEKTIEF... HECTOR!...

MMM !

AHA, HECTOR, BEN JE DAAR ? JE HEBT JE TOCH NIET BEZEERD ?
WAT IS ER GEBEURD ? IK WILDE NET IN MIJN TWEE SCHAKELEN...

NEE ! MAAR HET IS VERSCHRIKKELIJK ! DE SCHURKEN, DE BOEVEN, DAT GESPUIS ! MIJN MOOIE AUTO, MIJN PRONKSTUK VAN DE MODERNE TECHNIEK !
ZO TE ZIEN IS HIER NIETS MEER VAN TE MAKEN OF DACHT JE VAN WEL ? MAAR EERST MOETEN WE DE INSPECTEUR GAAN ZOEKEN.

OEHOE ! INSPECTEUR, LEEFT U NOG !?

HIJ IS NERGENS TE ZIEN... ARME MAN... HIJ WAS ZO TEER GEBOUWD...
KIJK DAAR...

OCHARM, HIJ BEWEEGT NIET MEER.
HIJ IS DOOD.

NEE!

EN DE RADDRAAIERS

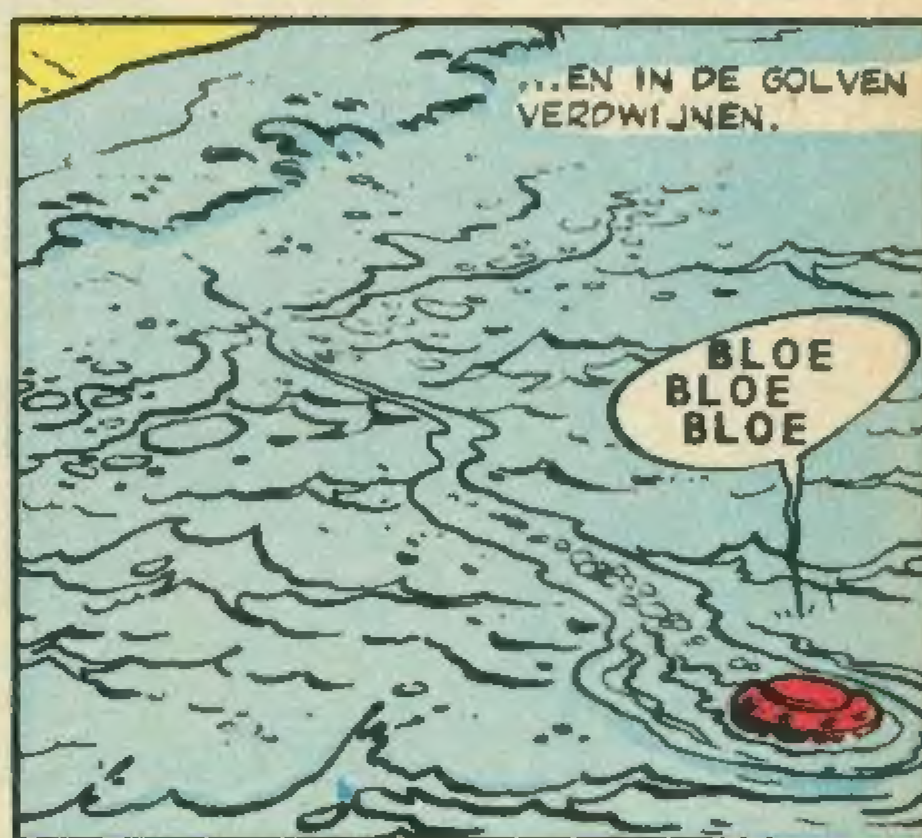

LANCE BARTONS AVONTUREN

DE BANNELING

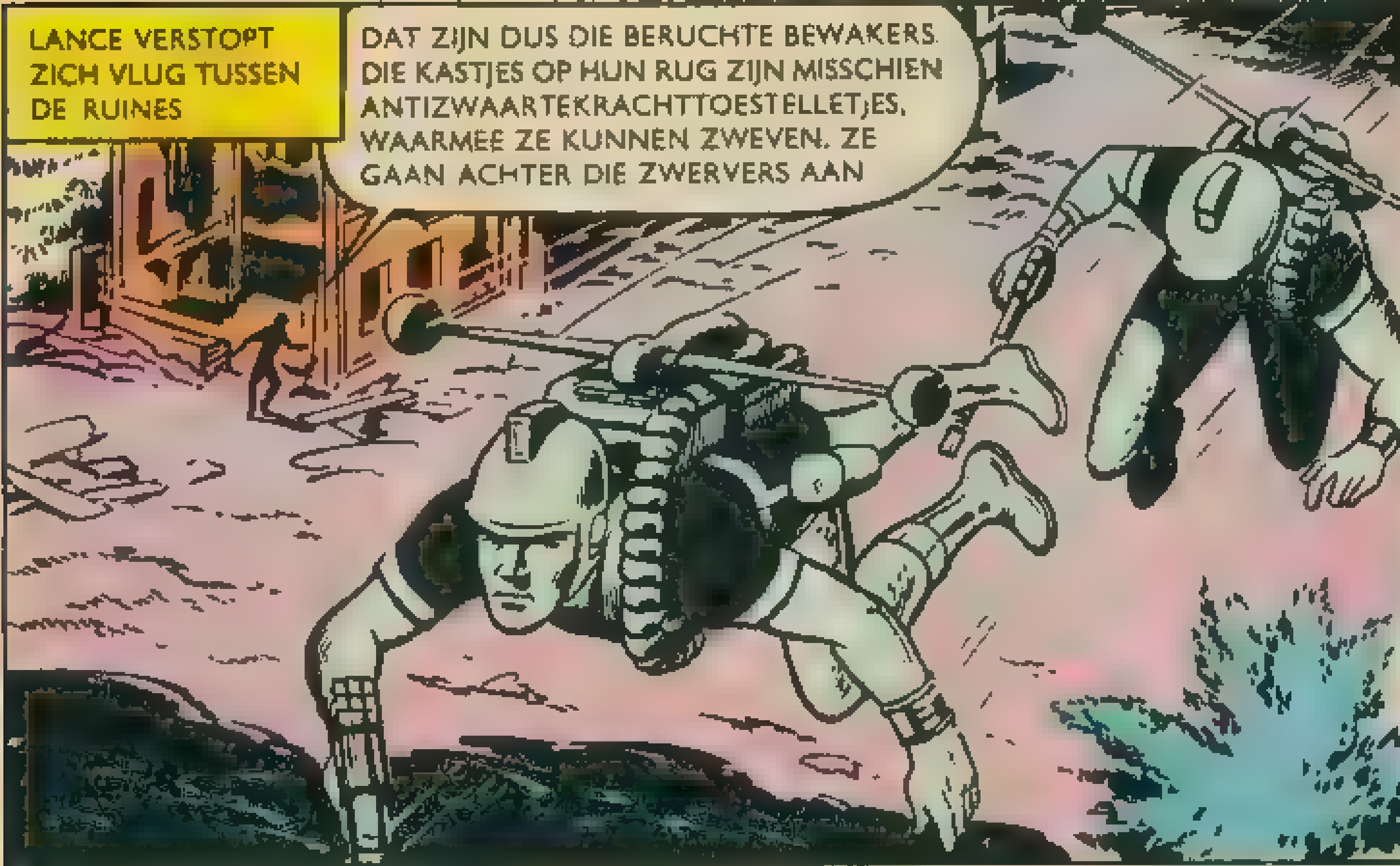

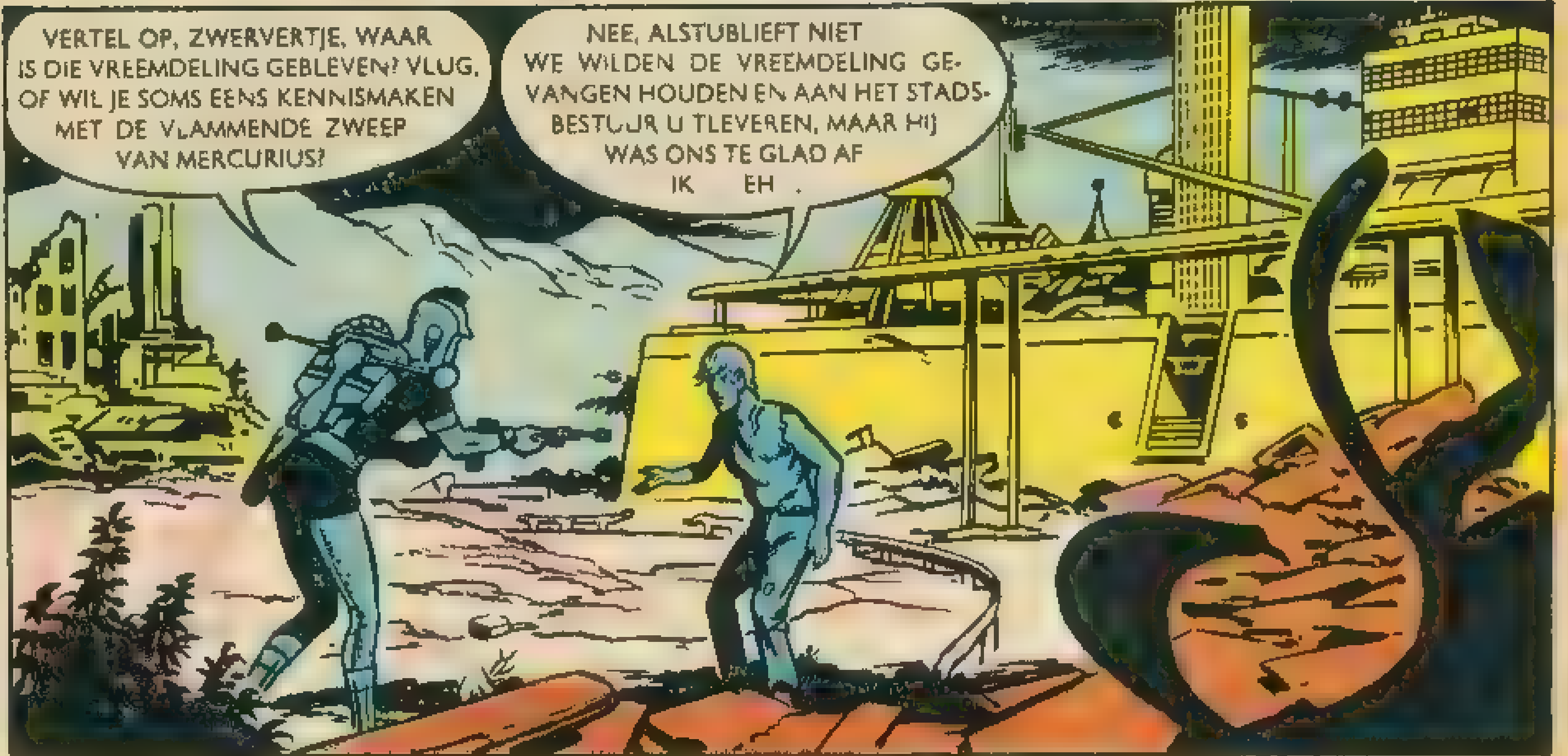
VAN NIMMORAC

TEKST EN TEKENINGEN:

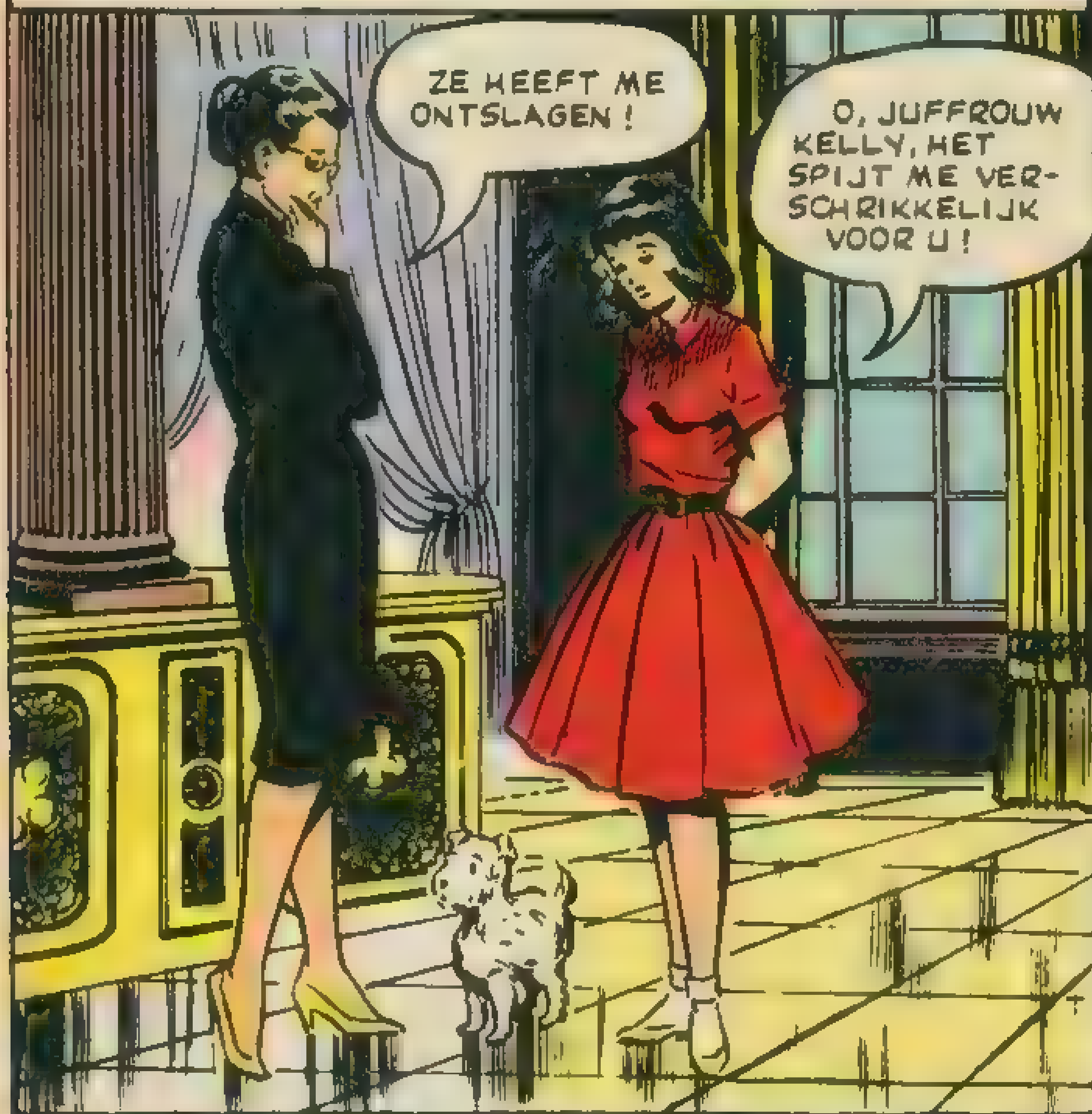

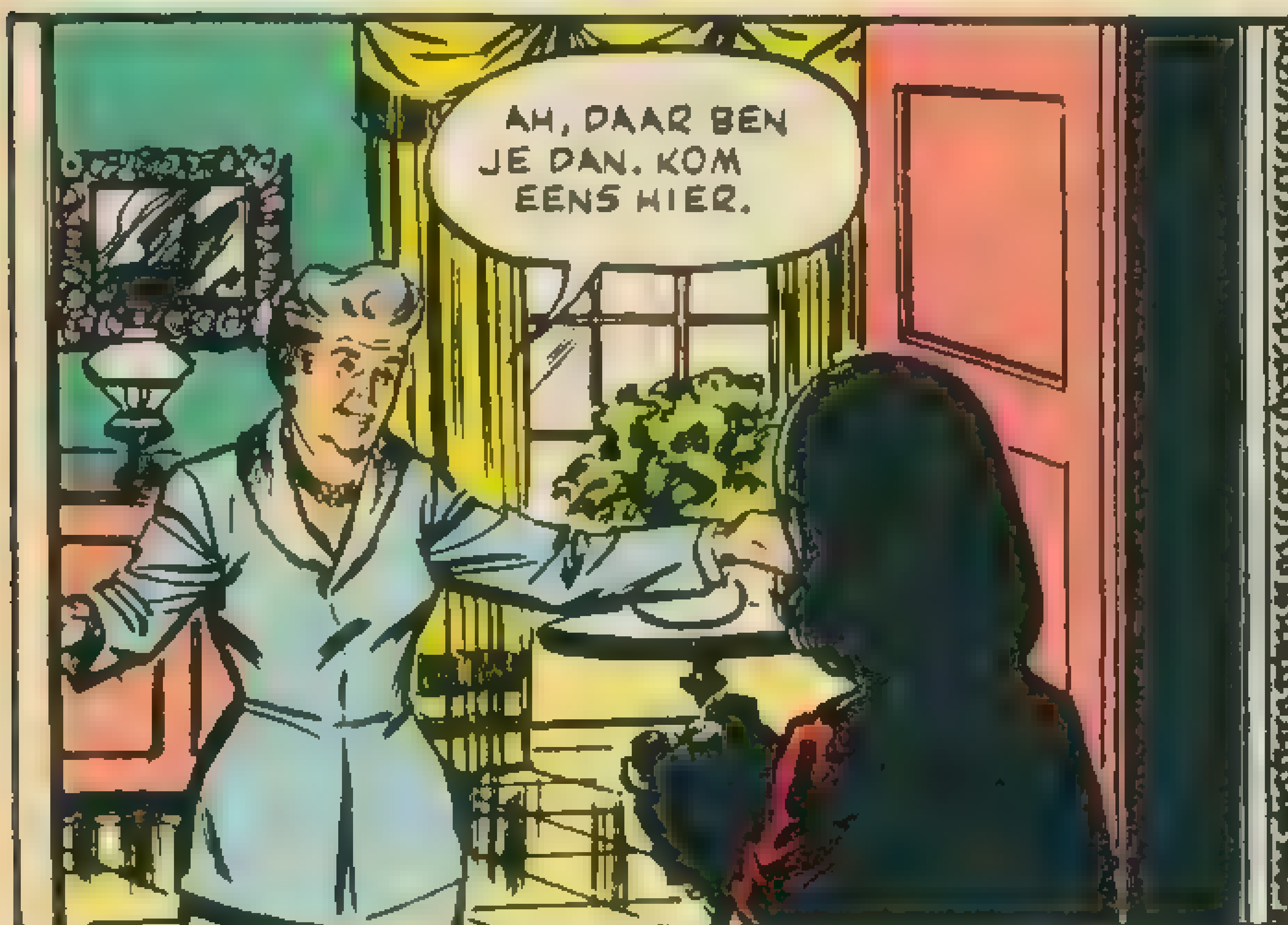
De avonturen van Susan

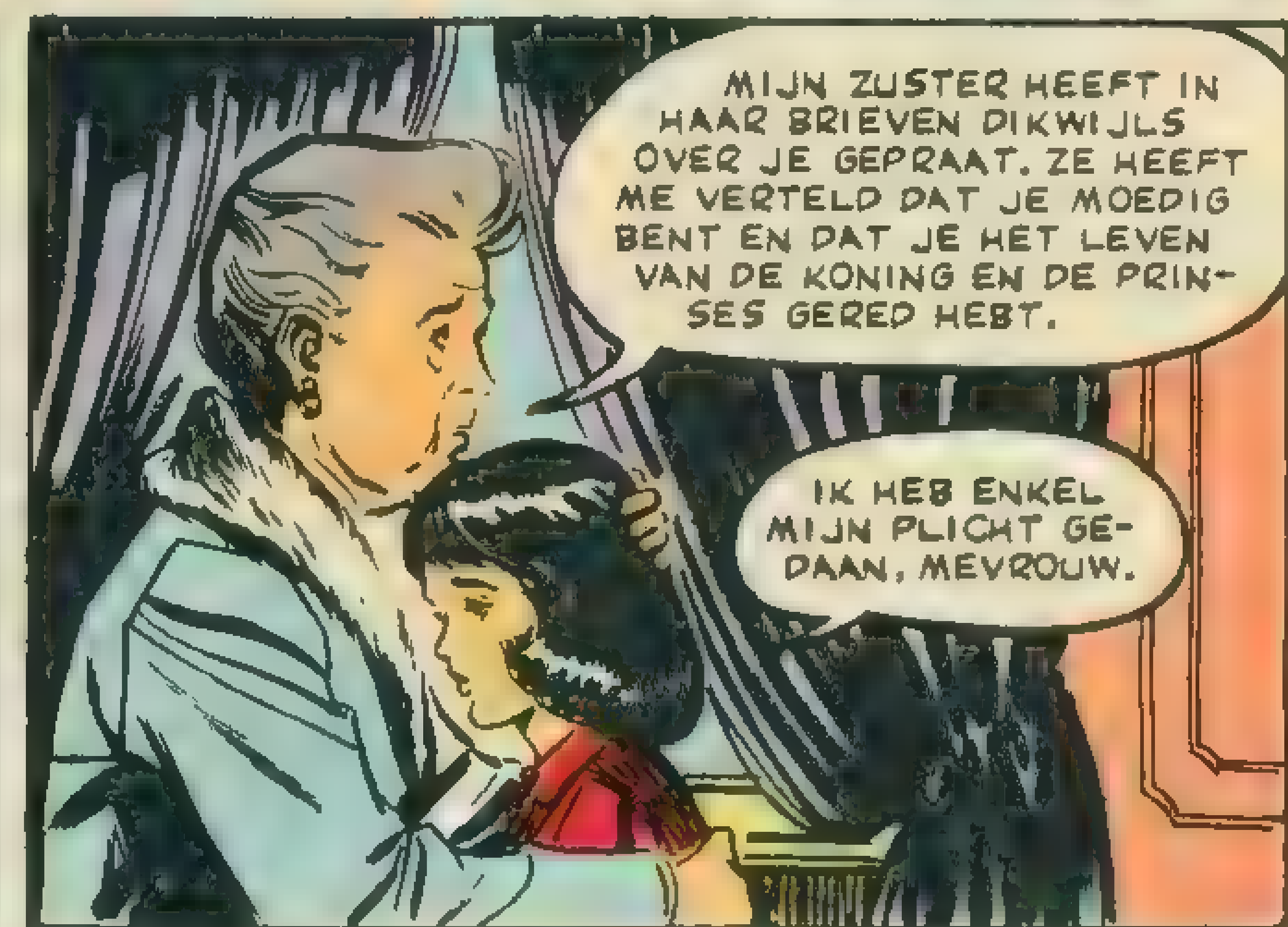
NA DE DOOD VAN GRAVIN LUNDERWERGER KRIJGT SUSAN EEN NIEUWE BESCHERMSTER, ELSA LUNDERWERGER, ZUSTER VAN DE OVERLEDENE, DIE UIT ZUID-AMERIKA OVERKOMT OM HET BEHEER OVER HET LANDGOED OP ZICH TE NEMEN.

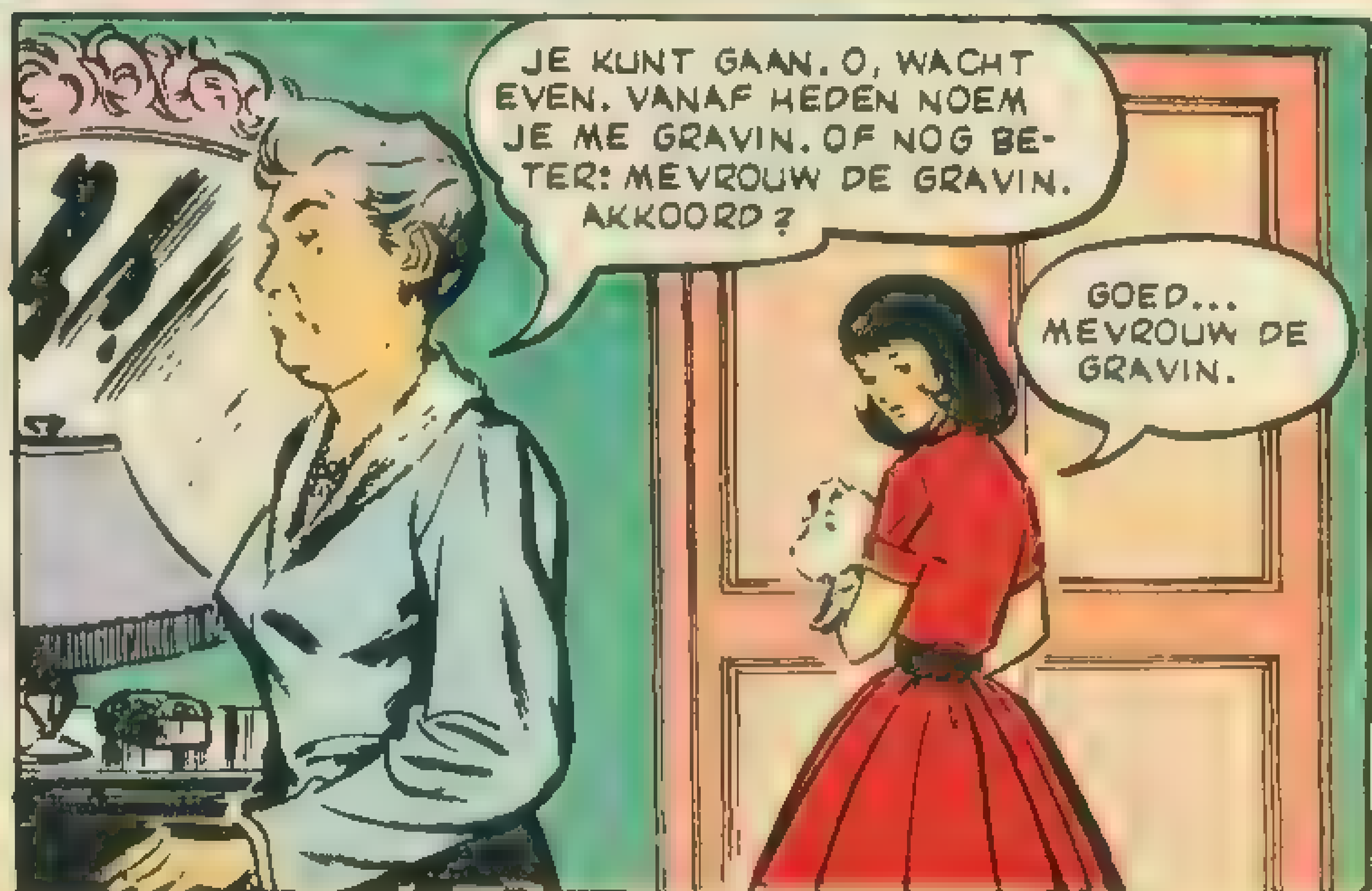

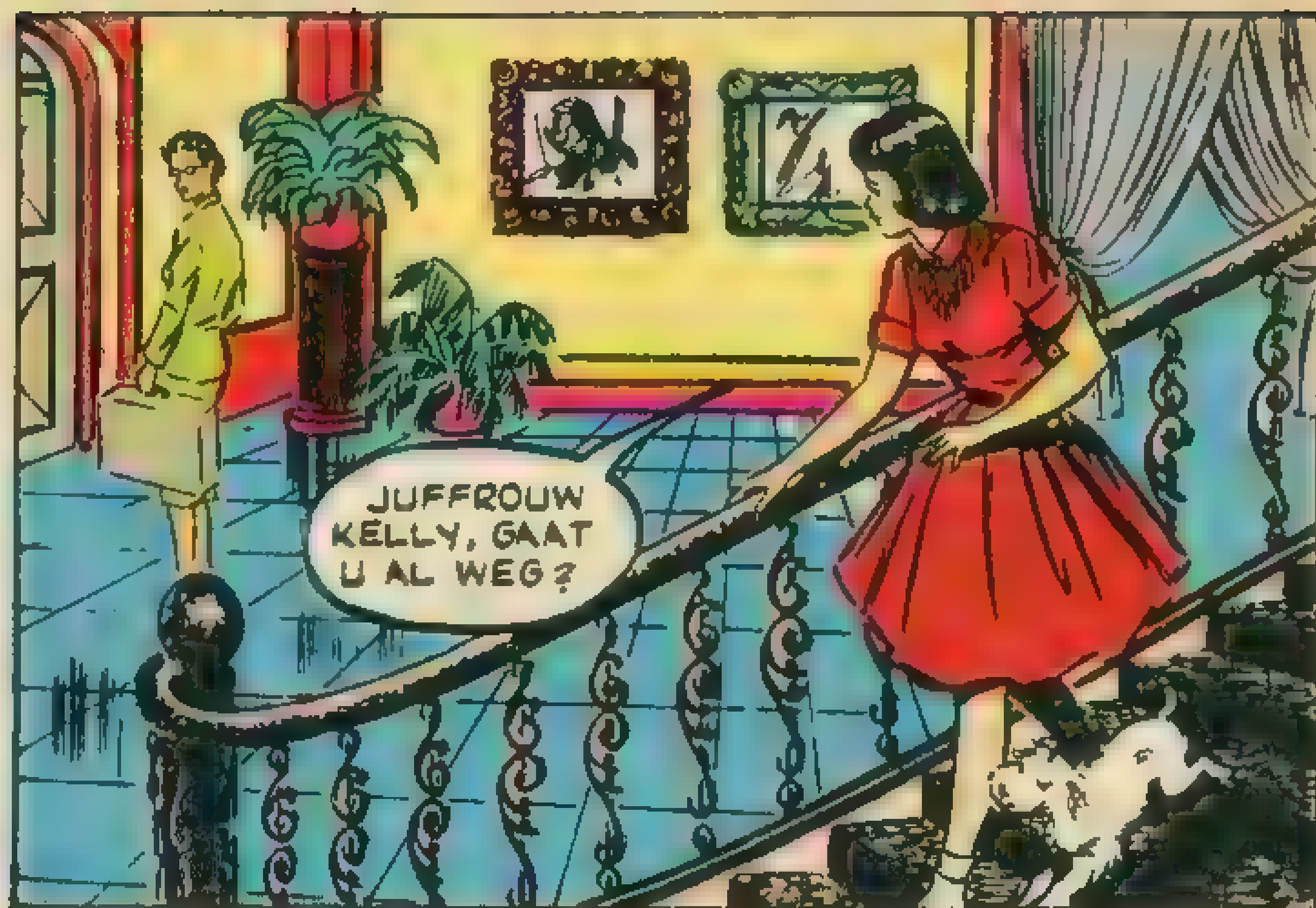

JE HEBT HET GEHOORD, DUMPIE. ZE IS EEN HEEL ANDER TYPE DAN TANTE CATHERINE!

JUFFROUW KELLY, GAAT U AL WEG?

IK MOET WEL. DE ADMINISTRATEUR HEEFT ME GEVRAAGD DIRECT TE VERTREKKEN.
LIEVE HELP!

VAARWEL, SUSAN, EN VEEL GELUK!
O, JUFFROUW KELLY, IK ZAL U HEEL ERG MISSEN!

SUSAN HEEFT HET GEVOEL DAT VANAF DAT MOMENT ALLES IN HUIS IS VERANDERD.
HET IS TIJD VOOR UW PAARDRIJLES, JUFFROUW.

SUSAN NEEMT ELKE DAG RIJLES. OP EEN KEER...
EEN OGENBLIK. WAT BETEKENT DIT?

EEN MEISJE HOORT NIET OP EEN PAARD THUIS. HAAR PLAATS IS IN HUIS. IK WIL DAT DE RIJLESSEN DIRECT WORDEN GESTOPT EN U KUNT GAAN, MENEER.

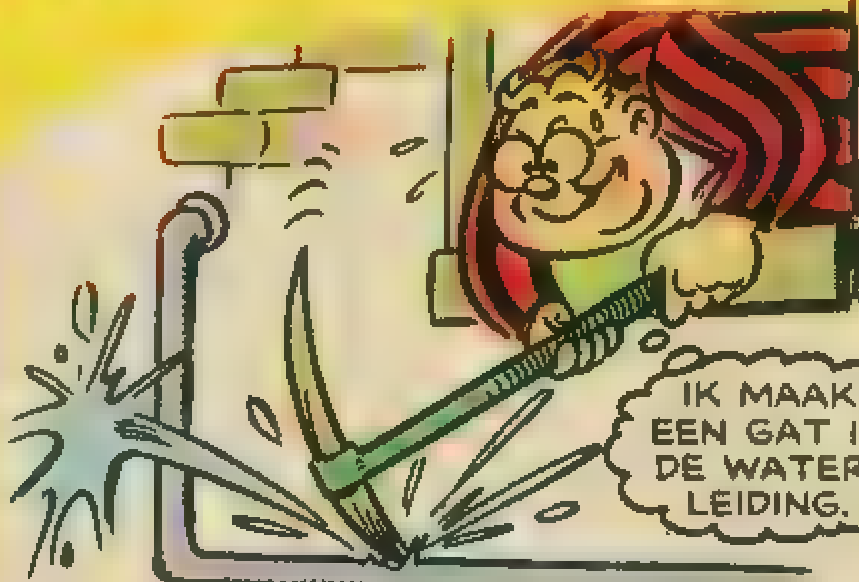

MAAR, MEVROUW, IK HEB DIT PAARD VAN UW ZUSTER GEKREGEN! ZIJ WILDE GRAAG DAT IK LEERDE RIJDEN!
DAT KAN ME NIET SCHELEN. VAN NU AF AAN MAAK IK DE DIENST UIT, BEGREPEN?

DAT PAARD VERKOOP IK EN IK WIL ER GEEN WOORD MEER OVER HOREN!
MAAR... HET IS EEN CADEAU VAN TANTE CATHERINE... IK...
MAAR ELSA LUNDERWERGER IS ONVERBIDDELIJK.

Billie Turf

het dikste studentje ter wereld

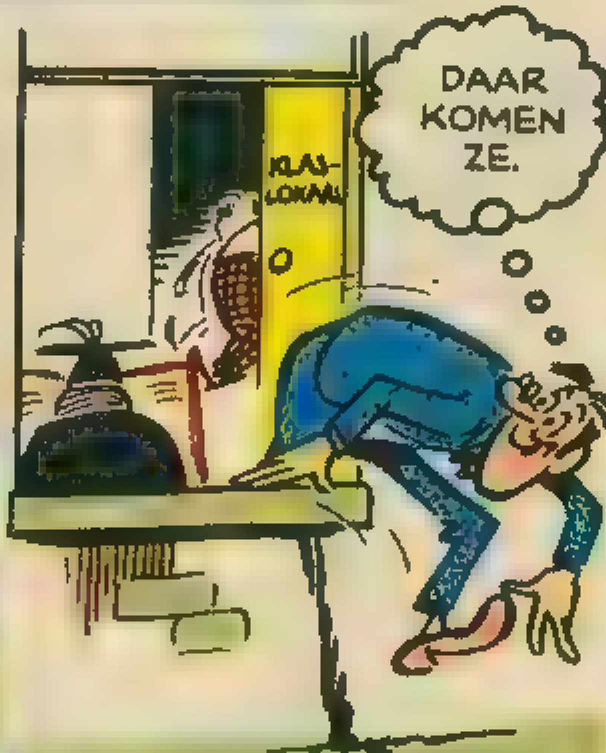
HET IS ERG WARM. BILLIE HEEFT IETS BEDACHT OM VAN DIE VERVELENDE LESSEN AF TE KOMEN.

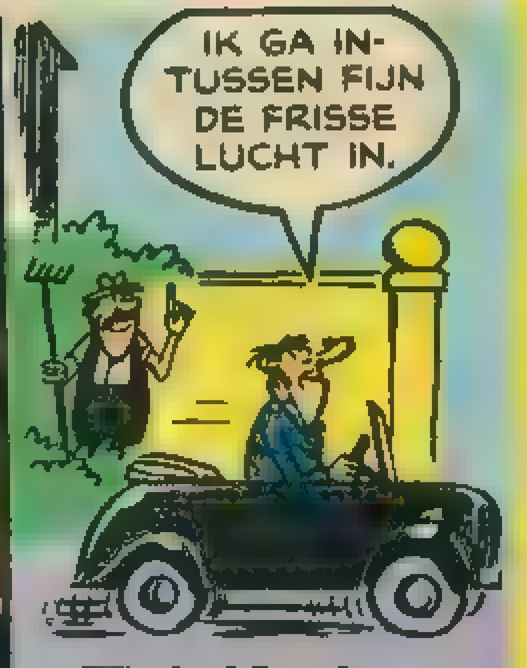

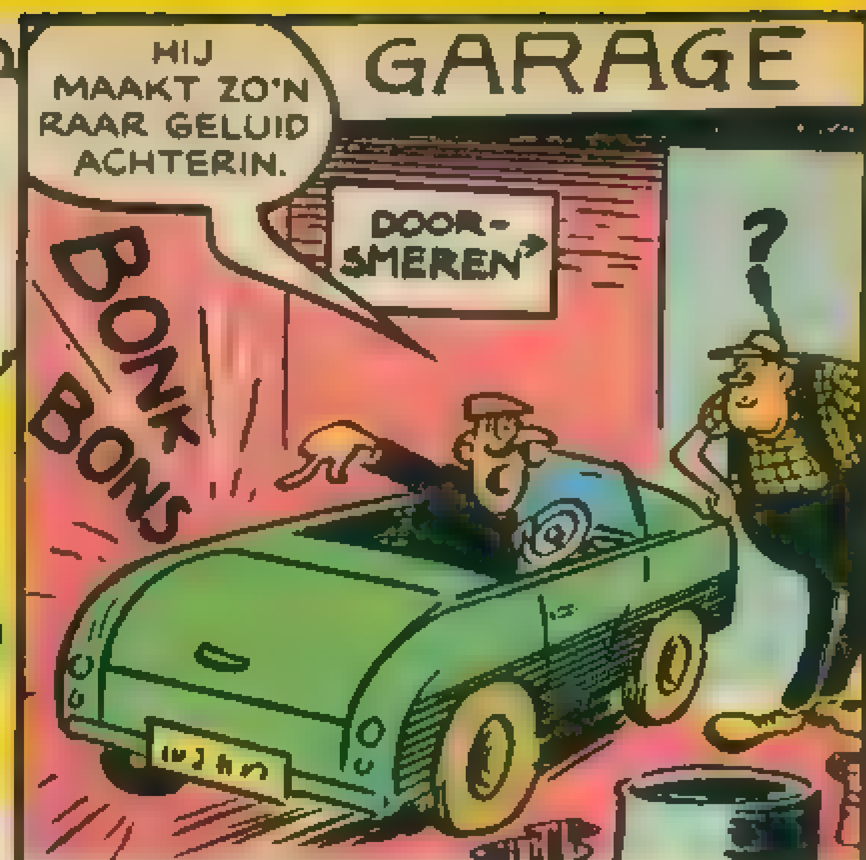

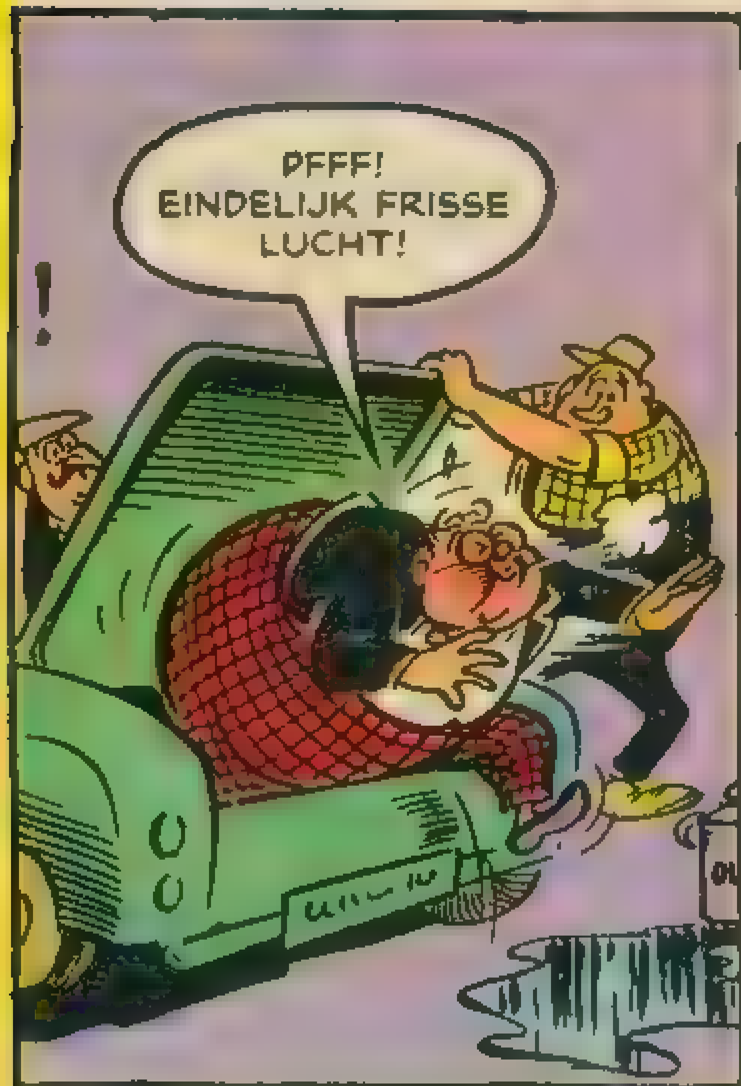

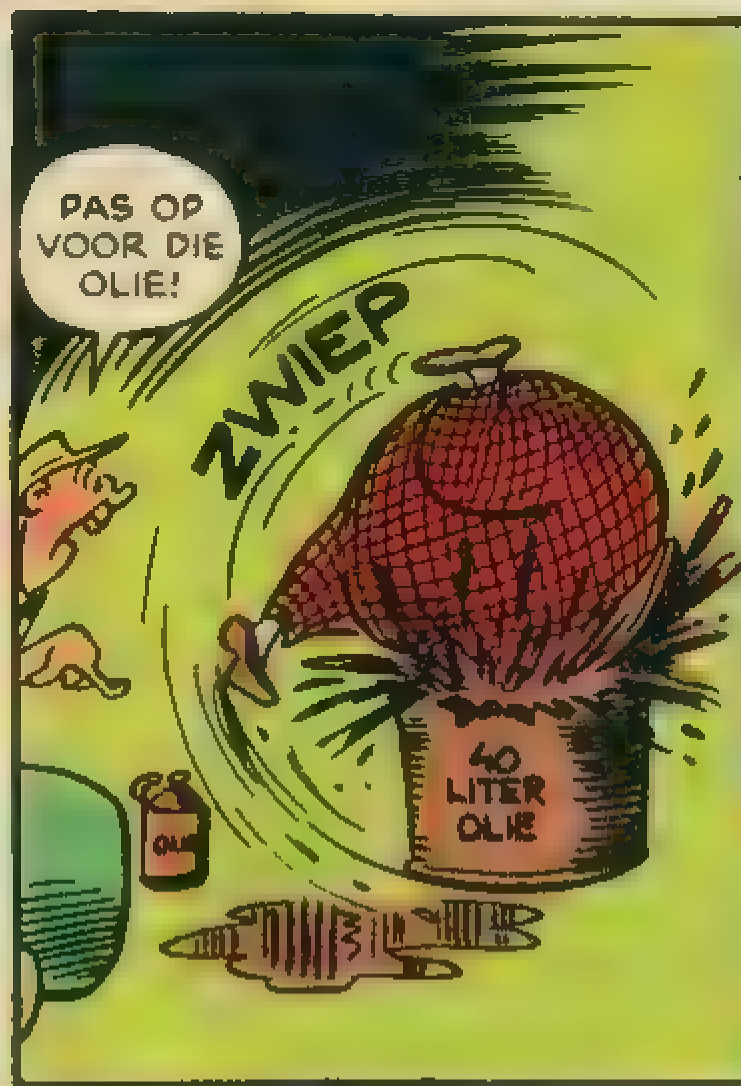

ZO, DIT IS BETER DAN IN DIE HETE, MUFFE SCHOOL TE ZITTEN.

MAAR EVEN LATER ZIT BILLIE IN EEN HETE, MUFFE KOFFERRUIMTE.
WAT EEN HOBBELS!
KLAP

BANG
BONS
BONK
OEI, WAT MAAKT DIE AUTO VAN MIJ EEN VREEMDE GELUIDEN. BEVALT ME NIETS, IK ZAL ER GAUW NAAR LATEN KIJKEN.

GARAGE
HIJ MAAKT ZO'N RAAR GELUID ACHTERIN.
DOOR-SMEREN
BONK
BONS
?

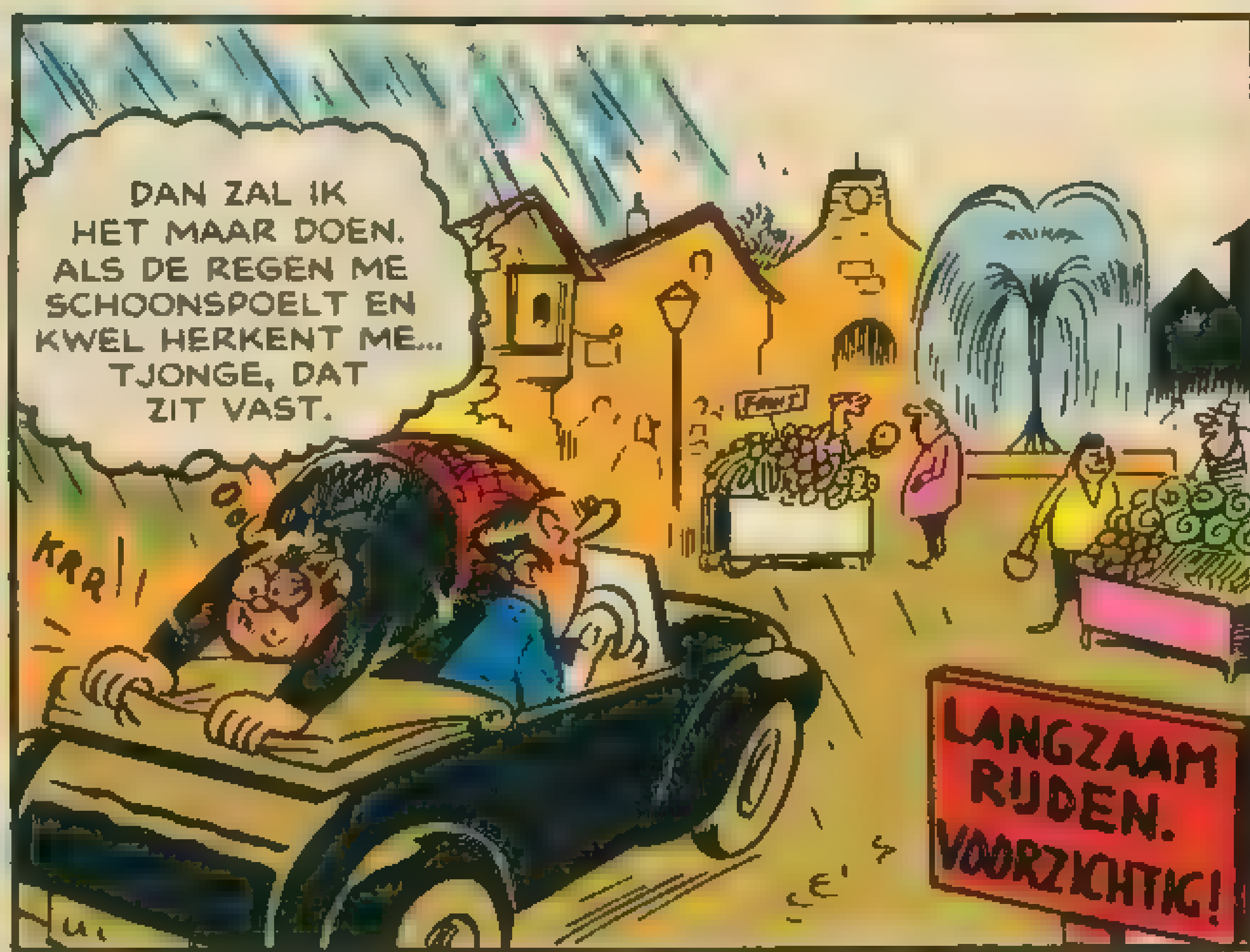

PFFF! EINDELIJK FRISSE LUCHT!
!

PAS OP VOOR DIE OLIE!
ZWIEP
40 LITER OLIE

BAH, NU MOET IK TERUG NAAR SCHOOL LIFTEN OM ANDERE KLEREN AAN TE TREKKEN.

U WILT EEN LIFT, MENEER? SPRING ER MAAR IN. U ZIET ER UIT ALSOF U EEN HEEL SMERIG KARWEI HEEFT OPGEKNAPT.
TJONGE, HET IS KWEL EN HIJ HERKENT ME NIET EENS.

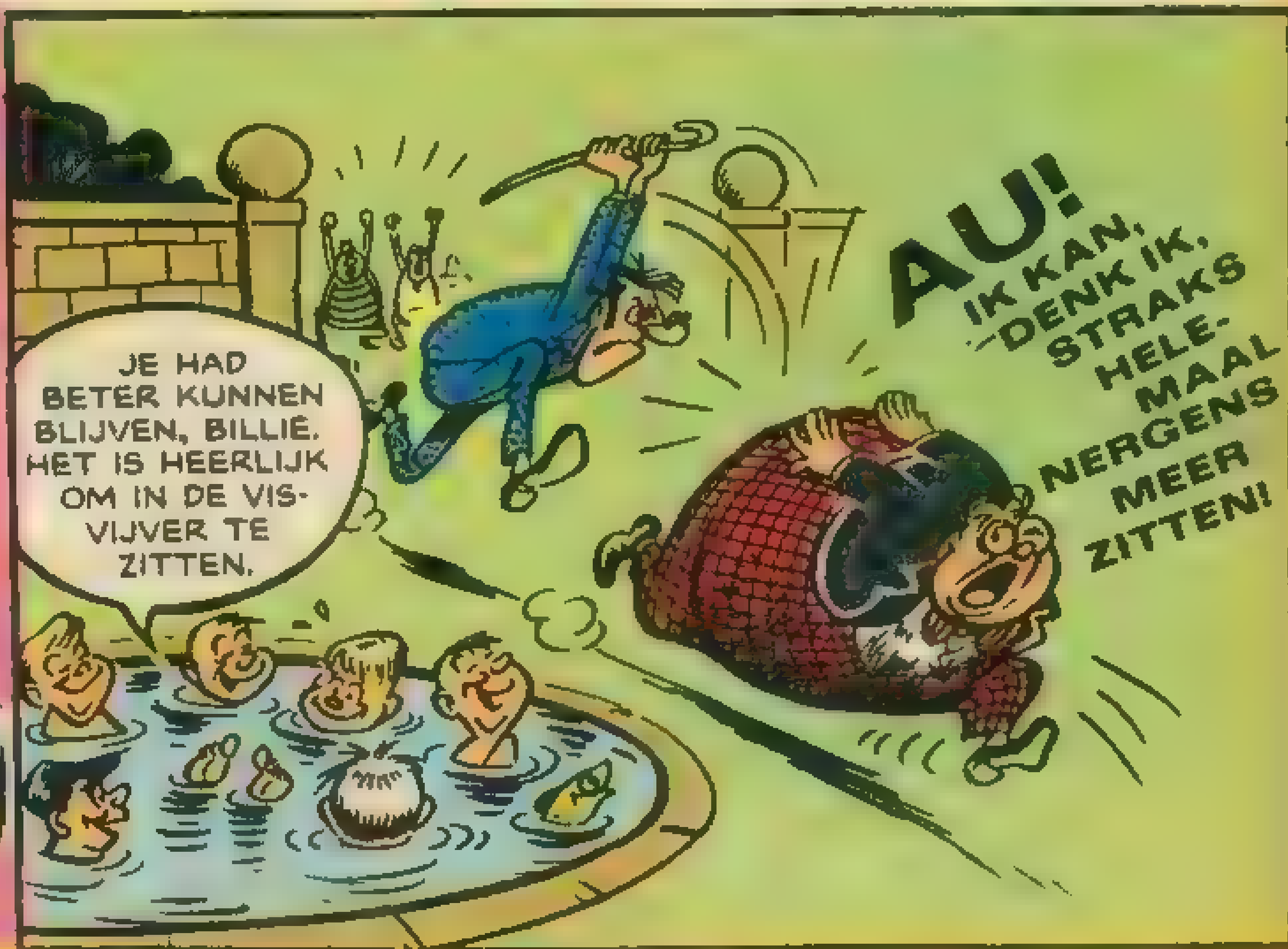

MAAR ALS HET BEGINT TE REGENEN...
HA, HEERLIJK! EINDELIJK EENS EEN FRIS REGENBUITJE. IK ZAL DE KAP MAAR NIET DICHTDOEN.

DAN ZAL IK HET MAAR DOEN. ALS DE REGEN ME SCHOONSPOELT EN KWEL HERKENT ME... TJONGE, DAT ZIT VAST.
KRR
LANGZAAM RIJDEN. VOORZICHTIG!

KRAAK
HELP! IK ZIE [redacted] WAAR RIJD IK HEEN?

U BENT REGELRECHT IN DE DORPSFONTEIN GEREDEN.

BILLIE!

JE HAD BETER KUNNEN BLIJVEN, BILLIE. HET IS HEERLIJK OM IN DE VISVIJVER TE ZITTEN.
AU! IK KAN, DENK IK, STRAKS HELEMAAL NERGENS MEER ZITTEN!

Heel voorzichtig en uiterst geconcentreerd graveert de kwaliteitscontroleur hier een oneffenheid uit de groef van de „moeder".

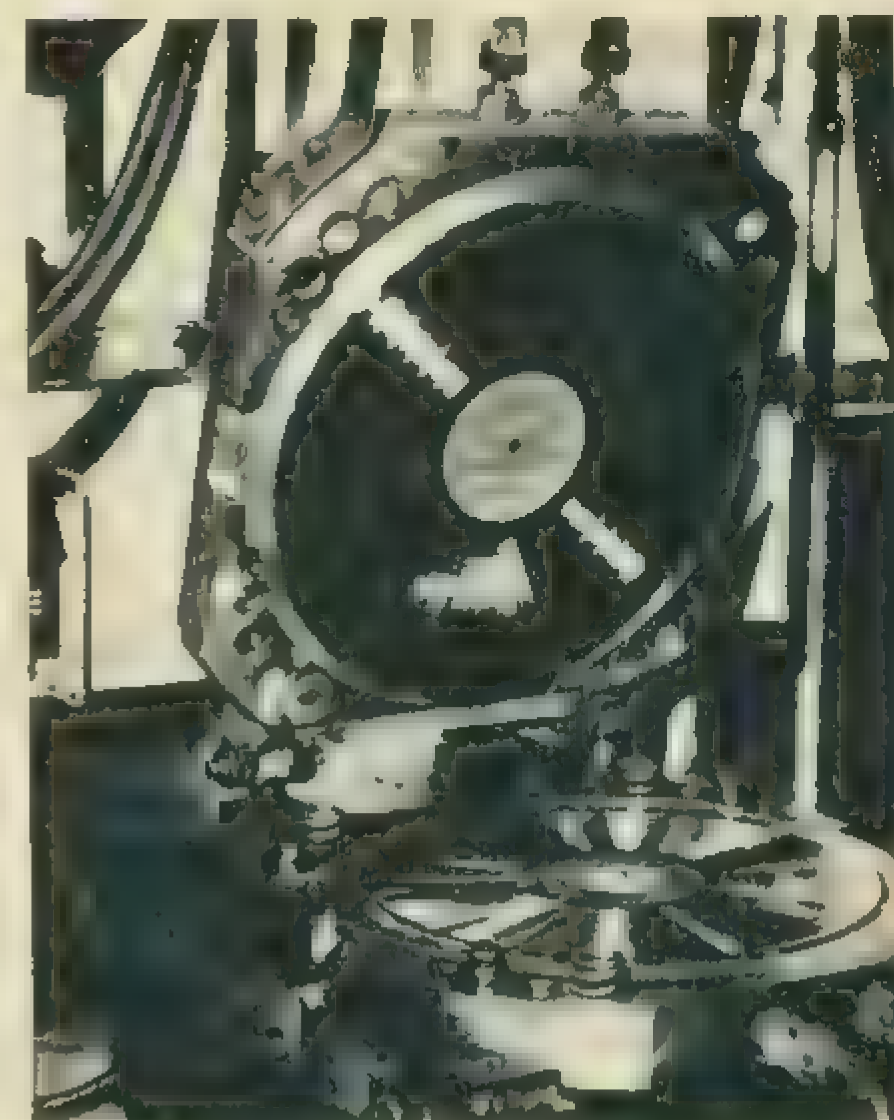
De labels zijn aangebracht, het „koekje" voorverwarmd persmateriaal ligt klaar. De matrijzen blinken je tegemoet.

De perser laat het bovenste blok zakken, de hydraulische pers zorgt voor druk; stoom en water doen de rest.

VAN PLATEN EN HOEZEN

De vorige keer waren we zover dat er een grammofoonplaat geperst kon worden, weet je nog? Maar eerst moeten we nog vermelden dat er een strenge controle wordt toegepast op de „moeder". Die wordt op een draaitafel gelegd, waarboven een microscoop is gemonteerd. Als we nu de „moeder" afspelen, bestaat de kans dat er zich een ongerechtigheid in de groef bevindt. De kwaliteitscontroleur zet dan de draaitafel stil, kijkt door de microscoop en kan zo zien waar de fout zit. Dan neemt hij een scherpe graveerbeitel en steekt de oneffenheid voorzichtig weg. Als je bedenkt dat een groef 0.06 millimeter breed en 0.03 millimeter diep is, kun je wel begrijpen dat deze man een vaste hand en een geoefend oog moet hebben. Pas als de kwaliteit helemaal perfect is gaat de „moeder" naar de galvanische afdeling, waar dan de „zoons" of persmatrijzen worden gemaakt. Die persmatrijzen gaan naar de fabriek. Daar worden ze op de pers gemonteerd. Zo'n pers heeft twee blokken. In de bovenste monteren we de ene matrijs, in de onderste de andere. Uiteraard met een ander muziekje erop, want anders zou je een plaat krijgen met twee dezelfde kanten. Als de matrijzen vastzitten, legt de perser tegen de bovenste en ook tegen de onderste matrijs een „label", een rond etiket, waarop het merk, het nummer, het liedje, de componist/tekstdichter, de uitvoerende artiest en eventueel het orkest staan vermeld. Als de labels goed zijn aangebracht, legt de perser een van tevoren afgepaste hoeveelheid voorverwarmd persmateriaal op de onderste matrijs. Dan klapt hij het hele zaakje dicht, het bovenste blok op het onderste. Een hydraulisch werkende zuiger drukt de beide blokken op elkaar. Dan wordt de stoom voor de verhitting toegevoegd. Door die hitte en druk vloeit het persmateriaal door de

Als het blok geopend is, zie je de complete grammofoonplaat. Alleen de rand moet nog bijgesneden worden.

groeven, alle holten in de matrijs vullend. Daarna wordt het geheel van binnen uit gekoeld met water, de druk wordt opgeheven en het blok geopend. De plaat kan nu uit het blok genomen worden, de rand van overtollig materiaal wordt eraf gehaald en de plaat is na verdere afkoeling klaar. Dan gaat hij naar de controleafdeling, waar elke plaat bekeken wordt. Als het een langspeler is, gaat hij nu in een binnenhoes, dat wil zeggen een blanco papieren of plastic hoes, die weer in de eigenlijke luxe, kartonnen hoes wordt geschoven. De plaat is nu voor verzending gereed en wordt opgeslagen in een magazijn, de zogenaamde platenkamer. Daar staan honderden rekken met vele duizenden platen. Ook de singles gaan in een hoes, meestal zonder aparte binnenhoes. Ook die gaan naar de platenkamer.

Over hoezen gesproken. Het ontwerpen van hoezen dateert van de geboorte van de langspeelplaat, dus van 1948. Voordien werden platen verpakt in grauwpapieren zakken zonder kraak of smaak. Toen de langspeler kwam en de Amerikaanse Columbiamaatschappij steeds fraaiere hoezen liet maken voor haar platen, moesten de andere maatschappijen wel meedoen. En toen de 78-toerenplaat plaats maakte voor de 45-toeren, was er geen houden meer aan. Ook die kregen toen een steeds mooier jasje.

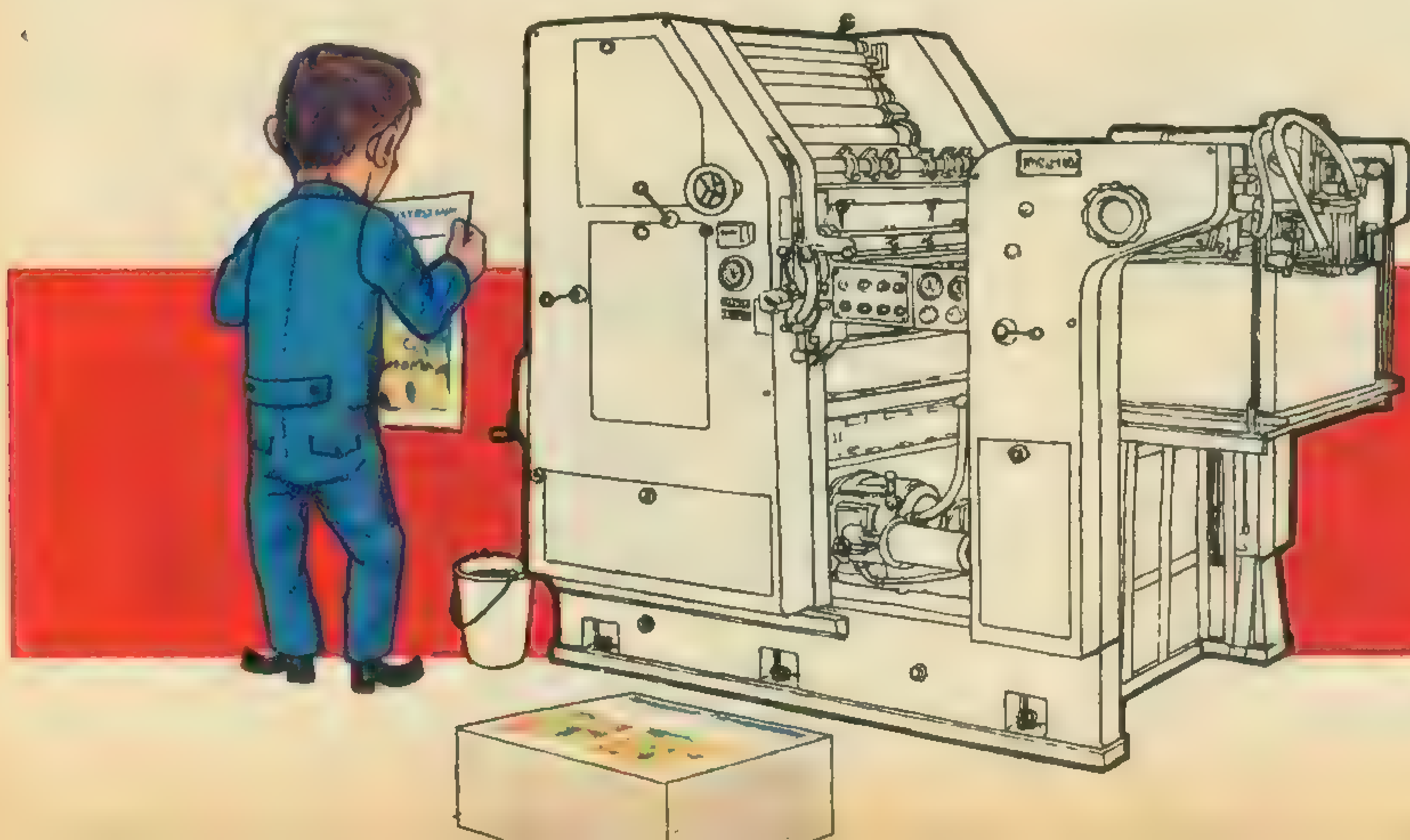
Het ontwerpen van hoezen gebeurt meestal „in eigen bedrijf", dus bij de platenmaatschappij. Die heeft een stel ontwerpers in dienst. Vaak heeft men ook een eigen fotograaf, die zorgt voor de aanvoer van steeds nieuw fotomateriaal. De ontwerper maakt een keuze uit de foto's, gaat de plaat beluisteren en zet zich aan het werk.

VAN PLATEN EN HOEZEN

Het ontwerp gaat vergezeld van allerlei aantekeningen naar de drukkerij. Daar wordt alles vaardig en snel op een offsetplaat aangebracht, die plaat spant men op een drukpers, aan de ene kant een stapel schoon, blanco papier, drukinkt in de machine en aan de andere kant rollen de bedrukte vellen eruit.

Deze vellen worden gestanst, gevouwen en geplakt en de hoes is klaar. Dit klinkt erg eenvoudig, maar in de praktijk komt er natuurlijk meer bij kijken.

Het eerste dat nu gebeurt is zorgen dat er een aantal platen naar de radiostudio's gaan. Alle discotheken worden van een plaat voorzien en deze worden in de boeken ingeschreven. De bedoeling is dat de plaat zo dikwijls mogelijk voor de radio gedraaid wordt. Ook de televisie wordt benaderd. Daar probeert men een uitzending te krijgen met de platenartiest, die zijn nieuwste plaat moet presenteren. Alle muziek- en tienerbladen krijgen voorts fotomateriaal en artikelen, waarin staat wat de artiest

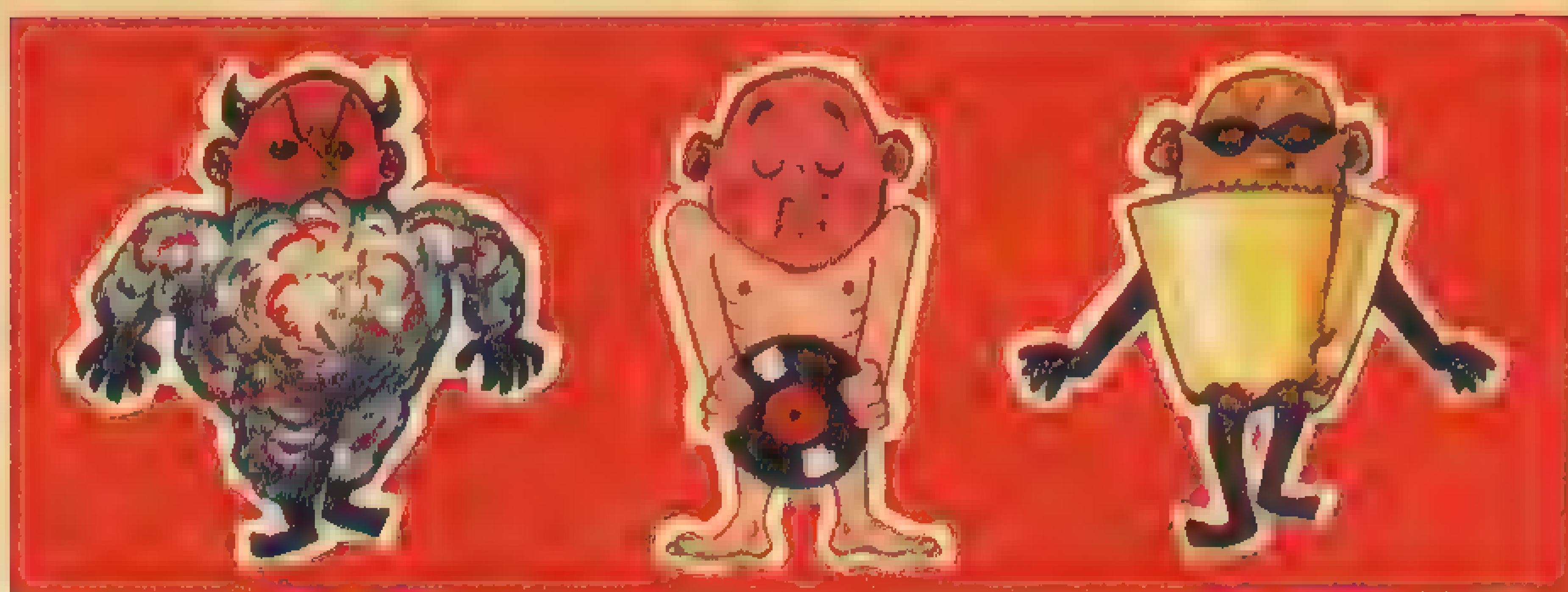

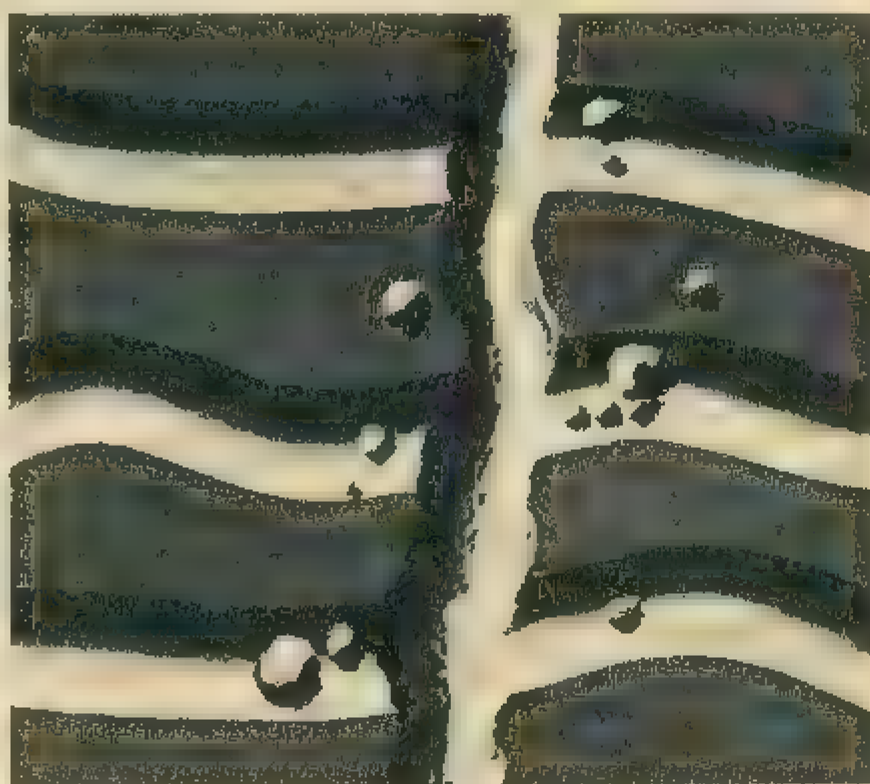
het liefst eet, hoe hij het liefst slaapt, kortom alles wat maar interessant is.

Intussen is een legertje vertegenwoordigers in het land bezig de grammofoonplatenwinkels te bezoeken om het plaatje te verkopen. En dan maar hopen dat het een hit wordt. Want verder is er niet veel meer aan te doen; het woord is nu aan de kopers.

Elke maatschappij probeert de plaat ook aan het buitenland te verkopen. De omliggende landen zijn zo mogelijk nog interessanter als verkoopobject. Denk maar eens aan het inwonertal van Frankrijk, Engeland en Duitsland, om over Amerika maar niet te praten. Daardoor komt het dat wij in Nederland al een „gouden plaat" uitreiken voor een verkocht aantal van honderdduizend platen, terwijl je daarvoor in andere landen een miljoen stuks moet verkopen.

Tenslotte willen we het nog even hebben over de drie voornaamste platenmoordenaars. De eerste is: STOF en VUIL. Stof en vuil dat zich vastzet in de groef en daar, naast hinderlijk gekraak, extra-groefslijtage veroorzaakt. De naald slijpt dan de bochten en slingers recht af, zodat de muziek steeds minder wordt. En het slijpsel veroorzaakt weer meer stof, vuil en gruis in de groef. De tweede boosdoener: HET OPEN EN BLOOT OP ELKAAR LEGGEN VAN PLATEN. Hierdoor ontstaan krassen en beschadigingen, die je misschien met het blote oog niet ziet, maar met het blote oor wel kunt hóren. Hiernaast zie je een sterk vergroot klein krasje op de groef. De laatste van de drie euvels: EEN BESCHADIGDE AFSPEELNAALD. Zelfs van een harde diamant kan een schilfertje afspringen. Dan gaat het scherpe kantje werken als een freesmachine of als een graveerbeitel. De conclusie is: zorg dat je een antistatisch doekje of borsteltje bij de hand hebt. Doe een plaat direct na het draaien weer in de hoes. Laat af en toe je diamantnaald bij de handelaar controleren. Beter een keer vaker vernieuwd dan je platen vernield.

SLOTWOORD

Je weet nu hoeveel vakmanschap, enthousiasme en kunstzinnigheid te pas komen aan het maken van iets zo simpels als een grammofoonplaat. Handel daarnaar door je platen liefdevoller te behandelen dan tot nu toe. En deed je dat al, dan kunnen we enkel zeggen: Houen zo!

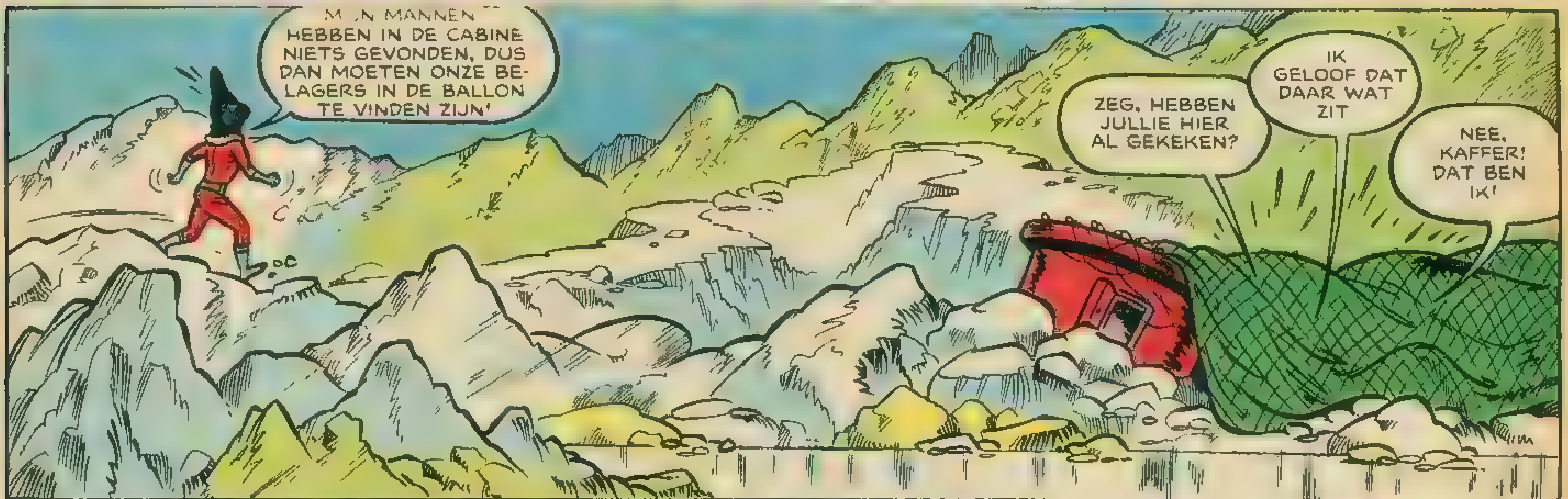

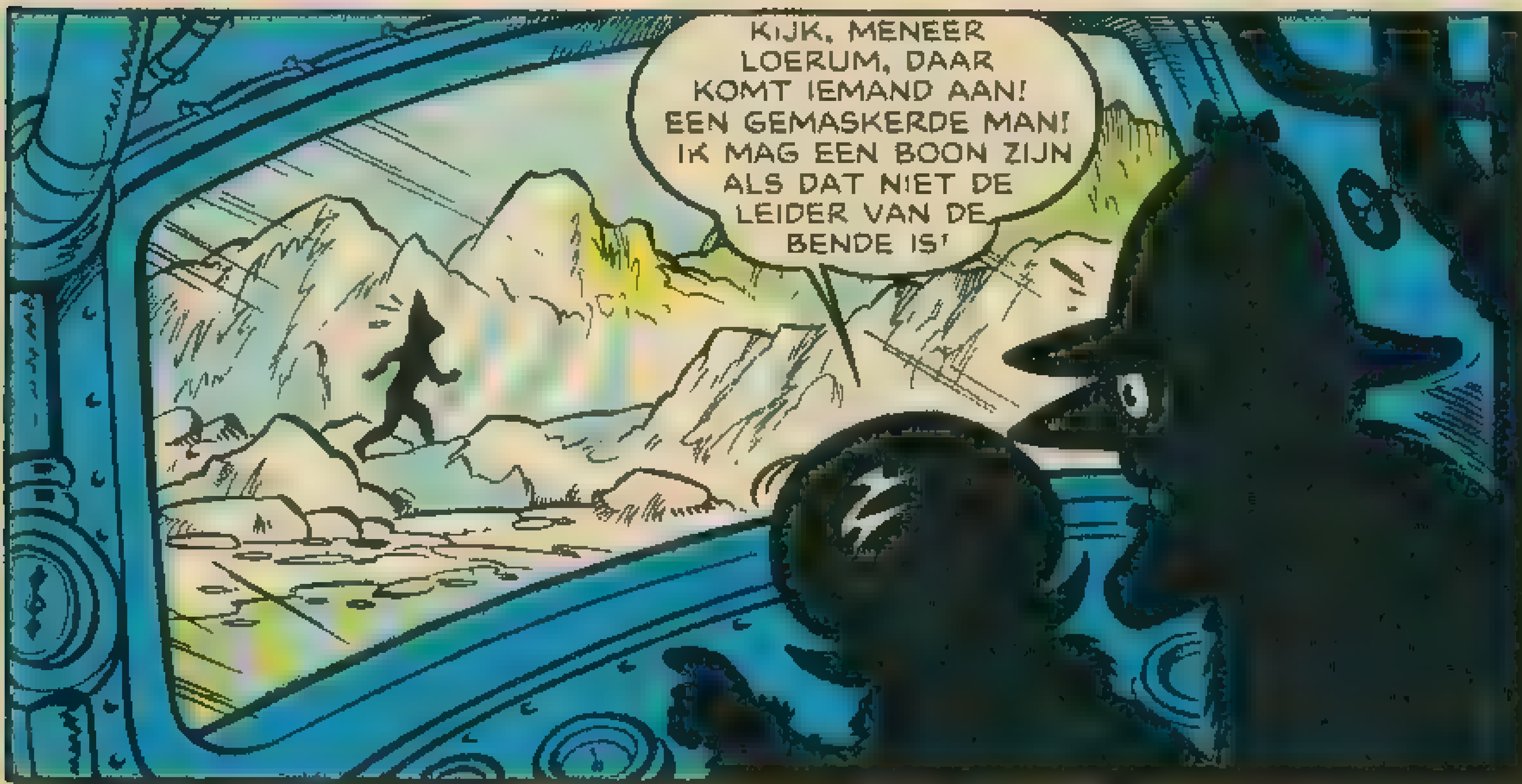
Andy Starr luistert vol bewondering naar het laatste plaatje van Margie Ball. Zal het een hit worden?

Je platen kun je niet missen!...

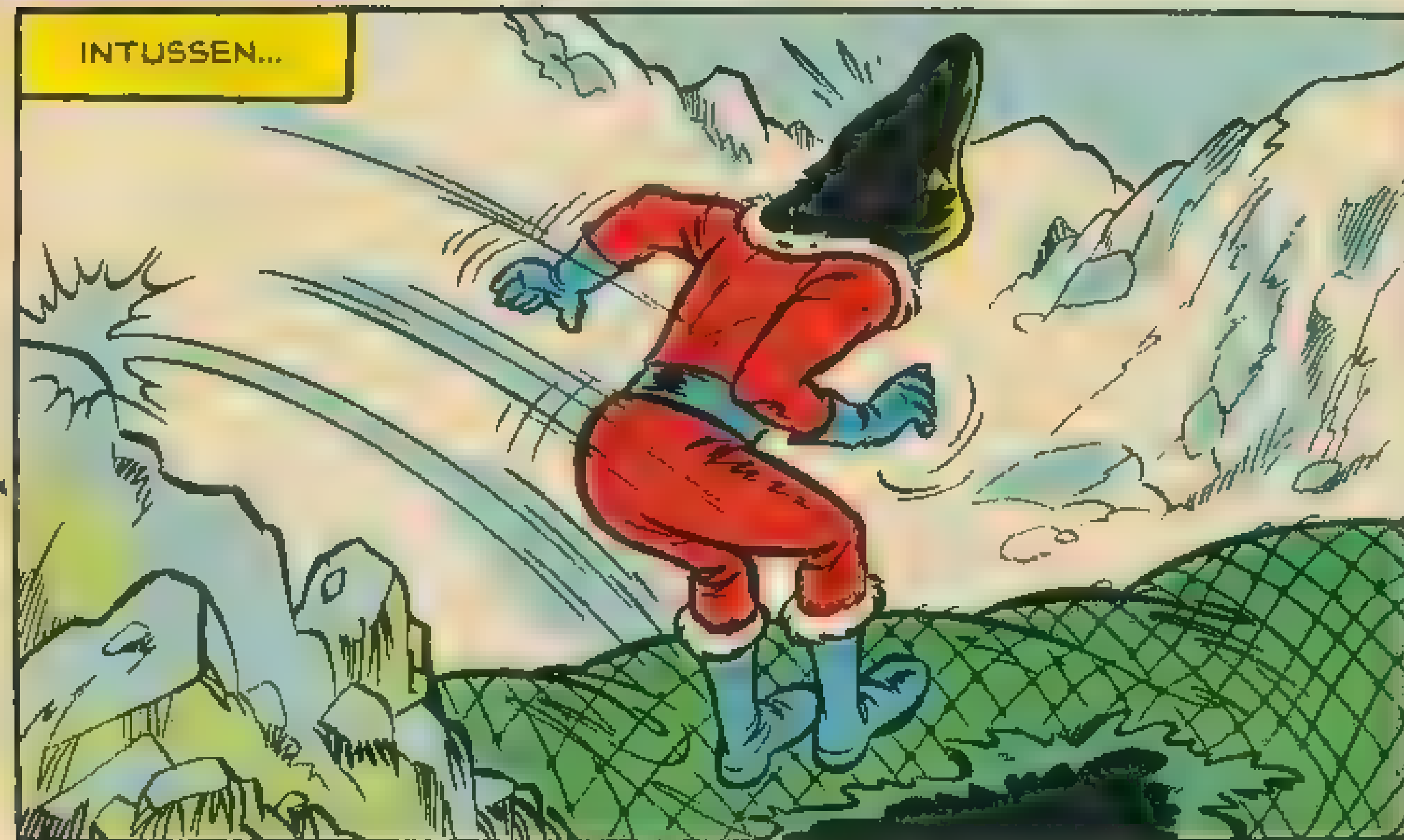

DINKIE door CAROL VOGES

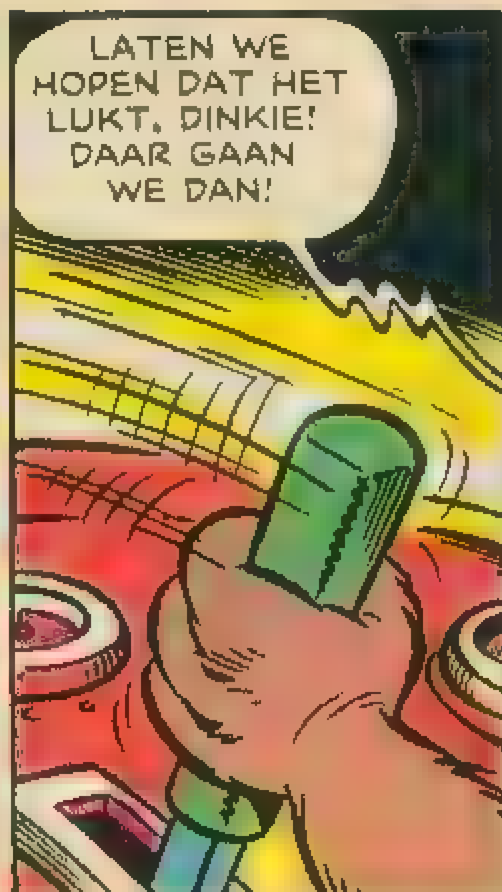

De expeditie trekt te paard verder over het gebergte. Maar bij een pas zit de eeuwige vijand Lassister, die deze keer de hele expeditie wil vernietigen.

BESTEMMING

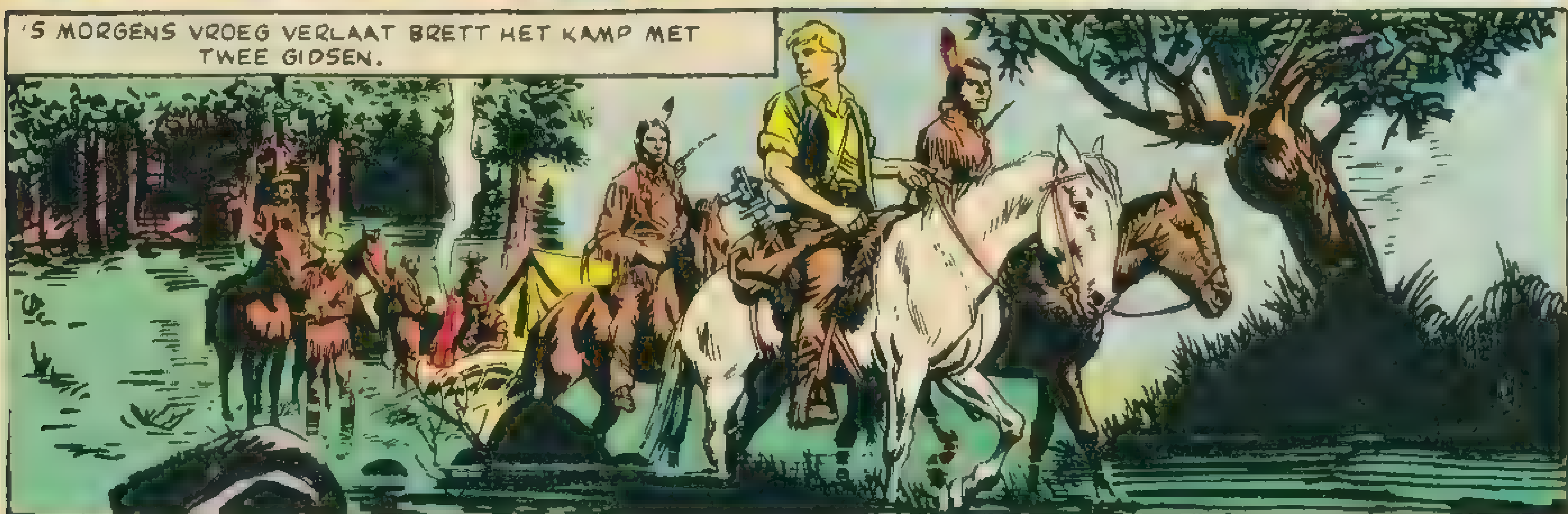

ONBEKEND

IK GELOOF NIET, DAT JE ZE MET DIT SYSTEEM ALLEMAAL OPRUIMT.
DAAROM ZIJN JULLIE HIER. JULLIE RUIMEN DE REST OP.

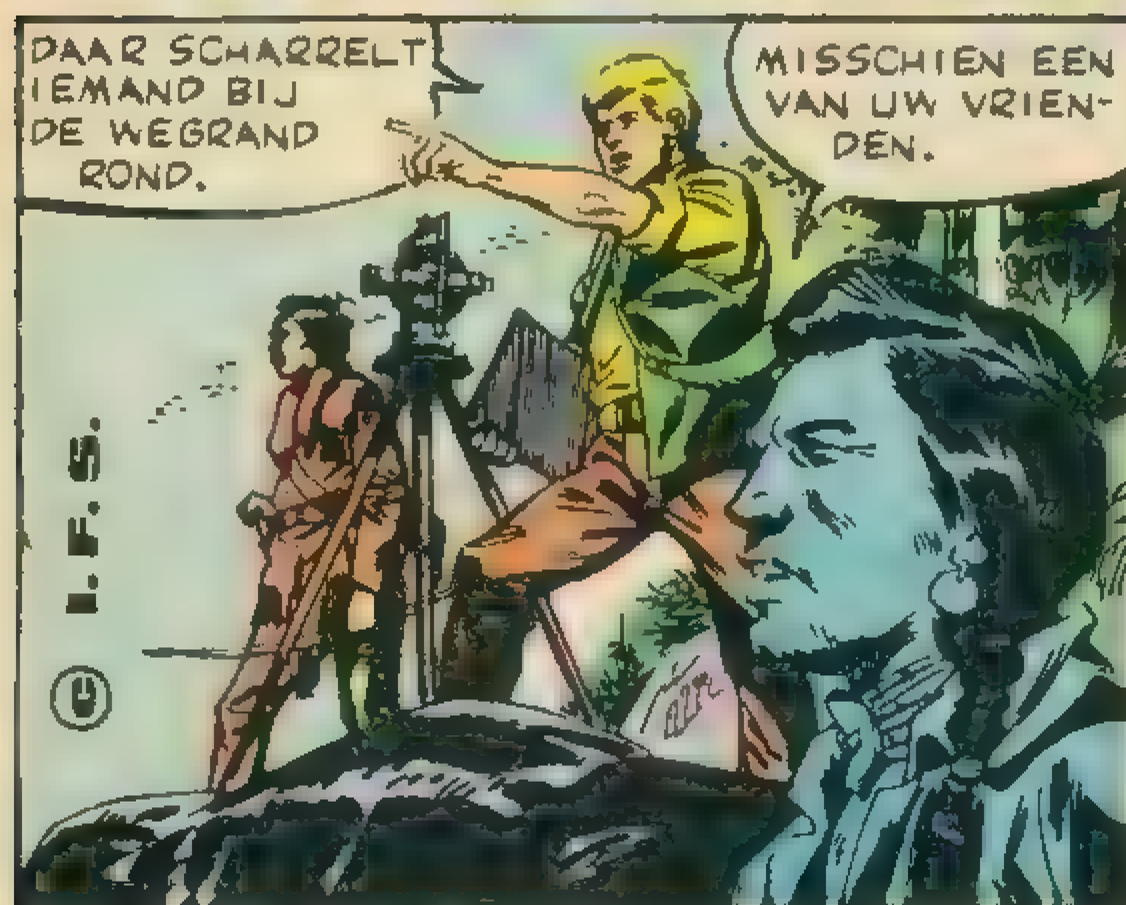

GA NAAR BENEDEN EN SCHIET IEDEREEN OVERHOOP, DIE DIT „ONGELUKJE" ZOU MOGEN OVERLEVEN. EN DENK ER GOED AAN, ER MAG NIEMAND OVERBLIJVEN.

MOOSE, DIE MAN IS GEK. IK VOEL ER NIETS VOOR MIJN HUID TE WAGEN.

BLEEKGEZICHTEN DOEN VREEMD. WAAR IS AL DAT KIJKEN VOOR? HELPT HET OM EEN PAS OVER TE TREKKEN OF EEN RIVIER TE DOORWADEN?

DAT KUN JE NIET BEGRIJPEN, LANGE VEER. EENS ZULLEN MIJN BROEDERS DEZE WEG VOLGEN EN ONZE METINGEN ZULLEN VOOR HEN WAARDEVOL ZIJN. IK BEN BIJNA KLAAR.

NOG EEN TIKKELTJE LAGER. HEE, WAT IS DAT NOU?

DAAR SCHARRELT IEMAND BIJ DE WEGRAND ROND.
MISSCHIEN EEN VAN UW VRIENDEN.
© I.F.S.

ONMOGELIJK. LEWIS IS AAN DE ANDERE KANT. MISSCHIEN EEN TRAPPER.

WE MOESTEN DAAR MAAR EENS EEN KIJKJE GAAN NEMEN.

IK WIL WETEN OF HET EEN VRIEND OF EEN VIJAND IS.

TUSSEN DE ROTSEN AAN DE VOET VAN DE PAS...
LAFFE HONDEN. JULLIE SMEREN HEM.
IK HEB JE AL GEZEGD, DAT WIJ ONZE HUID NIET WAGEN VOOR JE BAAS.

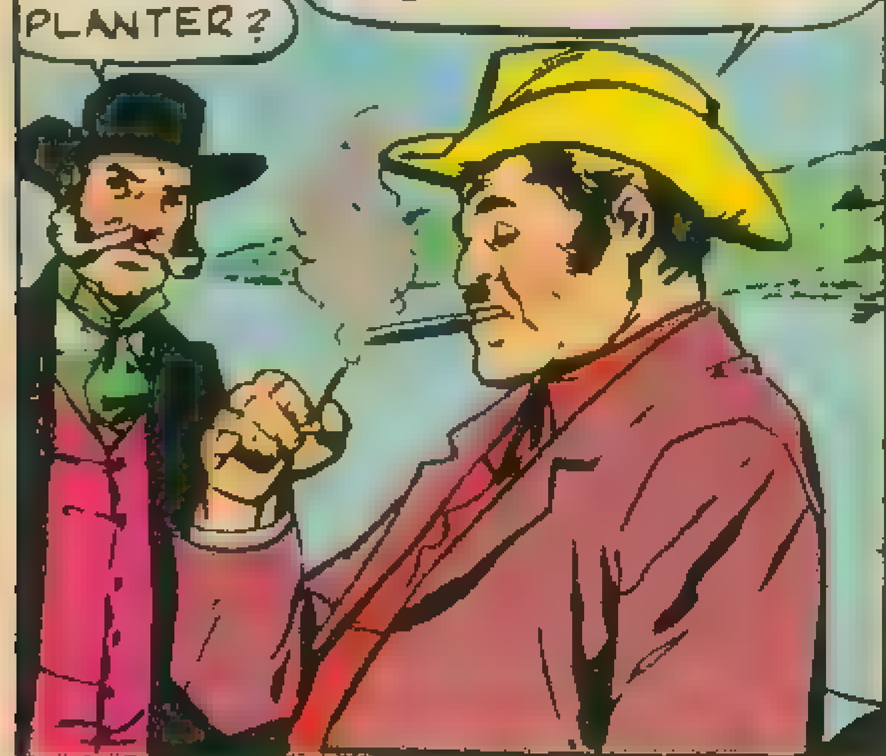

DE COMPAGNIE WIL JULLIE NIET MEER. JULLIE MOGEN HIER STRAKS GEEN VOET MEER ZETTEN.
DAT ZULLEN WE WELEENS ZIEN.

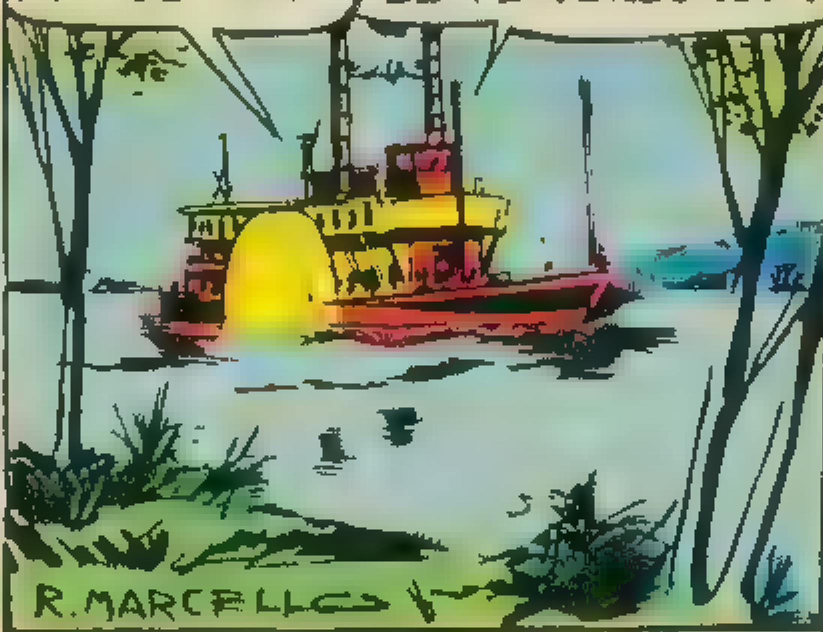
DE NEGERHUT VAN

OOM TOM

Terwijl voor Harris en Elisa de vrijheid steeds dichterbij komt, is de meester van oom Tom gestorven. Hij wordt weer verkocht. Deze keer aan een meedogenloze katoenplanter uit het zuiden.

INTUSSEN STAAN ELISA EN HARRIS AAN DE OEVER VAN DE RIVIER DIE DE GRENS VORMT TUSSEN AMERIKA EN HET VRIJE CANADA.

KIJK, ELISA, NU IS CANADA ZO DICHTBIJ EN TOCH ZO VER WEG.

NU WE ZO DICHT BIJ ONS DOEL ZIJN, KAN ER NIETS MEER MISGAAN.

MENSEN, BLIJF DAAR TOCH NIET ZO STAAN. DE ACHTERVOLGERS ZIJN VLAKBIJ.

R. MARCEH

HOE KOMEN WE AAN DE OVERKANT?

KOM MEE. IK ZAL U HELPEN.

MEN ZOEKT NAAR EEN MAN, EEN VROUW EN EEN KLEIN JONGETJE. ALS MEVROUW ZICH VERKLEEDT ALS MAN EN ALS HET JONGETJE MEISJESKLEREN AANTREKT, HERKENT MEN U NIET.

VEEL GELUK. DE AANLEGSTEIGER IS VERDEROP.

NOG EVEN, ELISA, EN WE ZIJN VRIJ.

AL IETS VAN DE VLUCHTELINGEN GEZIEN?

NEE.

WE HEBBEN NOG NIEMAND GEZIEN DIE AAN HET SIGNALEMENT BEANTWOORDT.

TWEE MANNEN EN EEN MEISJE. DAT ZIJN ZE NIET.

DE BOOT STEEKT DE BREDE RIVIER OVER, OP WEG NAAR DE VRIJHEID.

VRIJ! WE ZIJN EINDELIJK VRIJ!

WE HEBBEN GEEN HUIS, GEEN GELD, MAAR WEL DE MOED OM VERDER IN GELUK TE KUNNEN LEVEN.

Bi-Bip

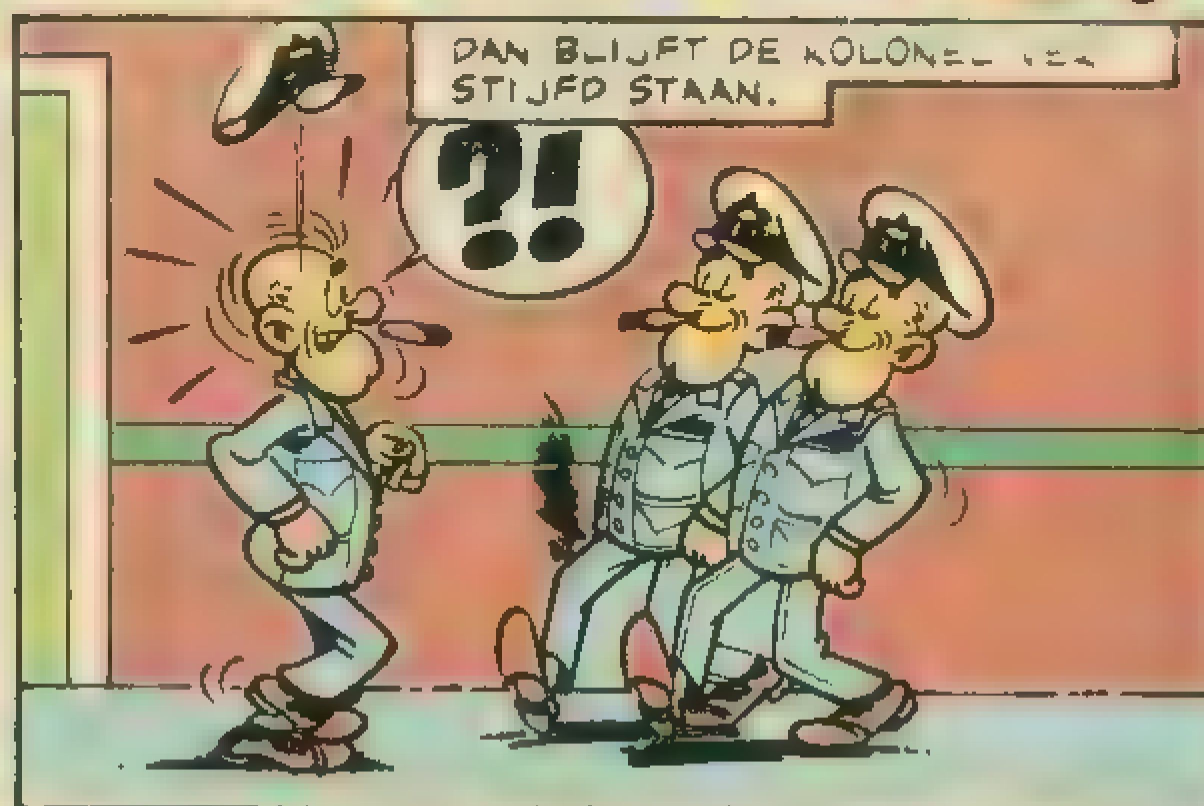

IK WEET ZEKER DAT DE HONINGZOETE STEM VAN JOHNNY HEN MAK HEEFT GEMAAKT!

DAN BLIJFT DE KOLONEL VER STIJFD STAAN.
?!

IK ZIE SPOKEN!

HET KOMT VAST DOOR DE WHISKY! WEG ERMEE!

ZE ZIJN VERDWENEN!

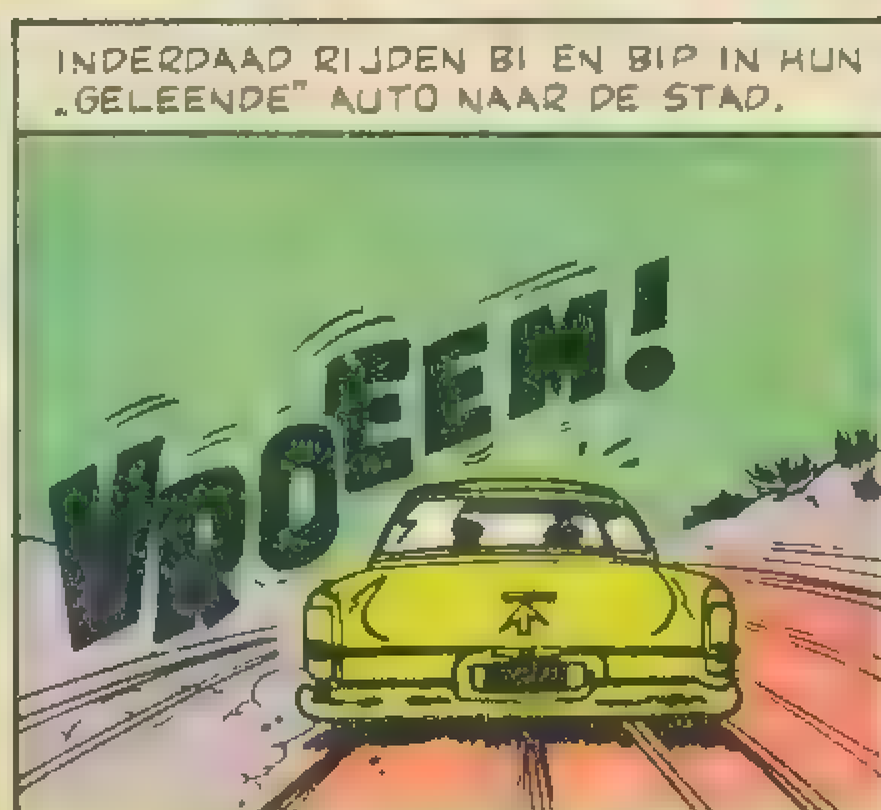

MAAR... DAN WAREN ZIJ DAT... ZE ZIJN IN STAAT ZICH OP ALLE MOGELIJKE MANIEREN TE VERMOMMEN! VREEMDE ZAAK!

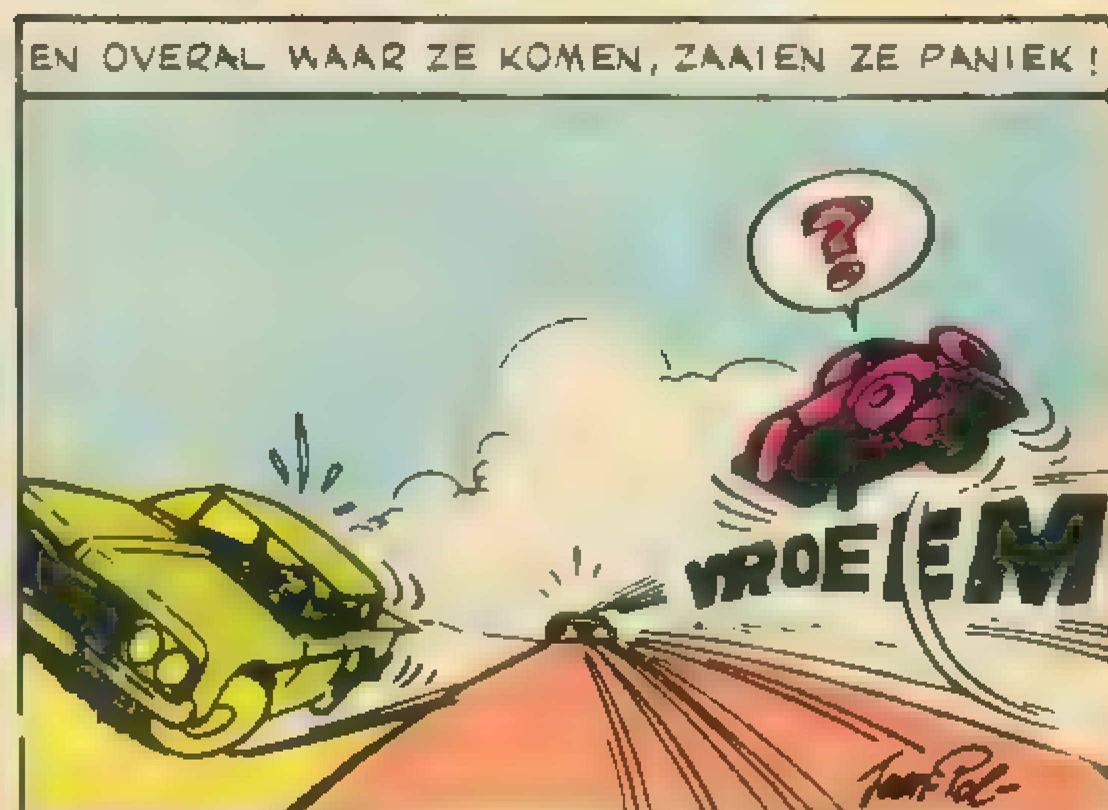

HEB JIJ DE GEVANGENEN GEZIEN?
NEE, KOLONEL!

MAAR ZO JUIST KWAM U VOORBIJ MET UW TWEELINGBROER!
DAT WAREN ZIJ, SUFFERD! VERMOMD ALS MIJ!

O... IK DACHT AL DAT IK TE VEEL WHISKY HAD GEDRONKEN... MAAR...
MAAR WAT?!!

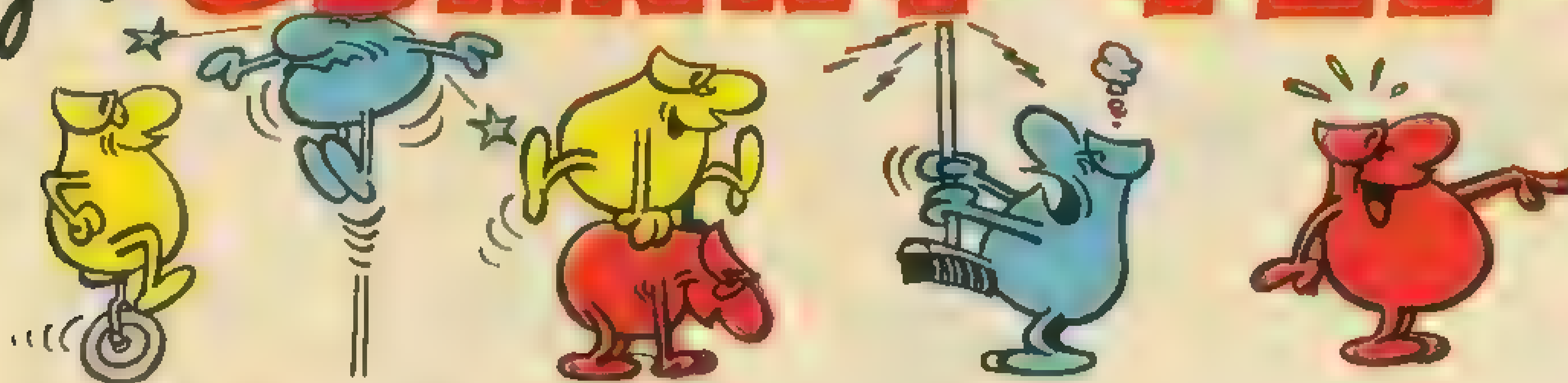

ZE ZIJN IN UW AUTO VERTROKKEN, KOLONEL!

INDERDAAD RIJDEN BI EN BIP IN HUN „GELEENDE" AUTO NAAR DE STAD.
VROEEM!

EN OVERAL WAAR ZE KOMEN, ZAAIEN ZE PANIEK!
?
VROEEM

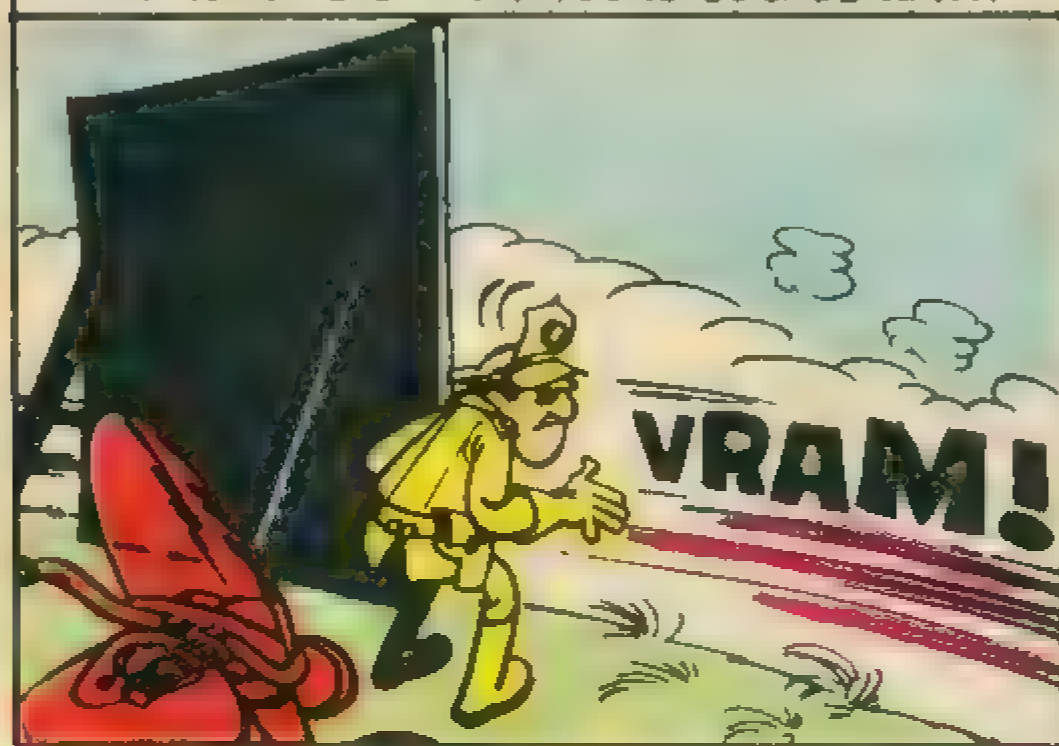
tegen

JOHNNY YEE-YEE

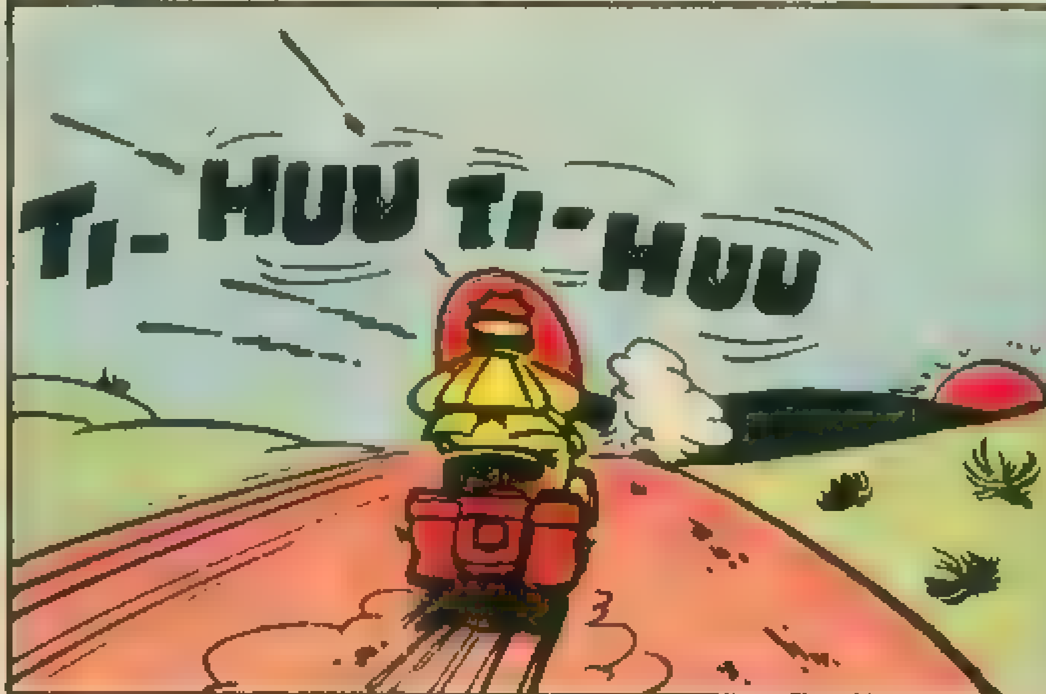

DOOR JEAN-POL

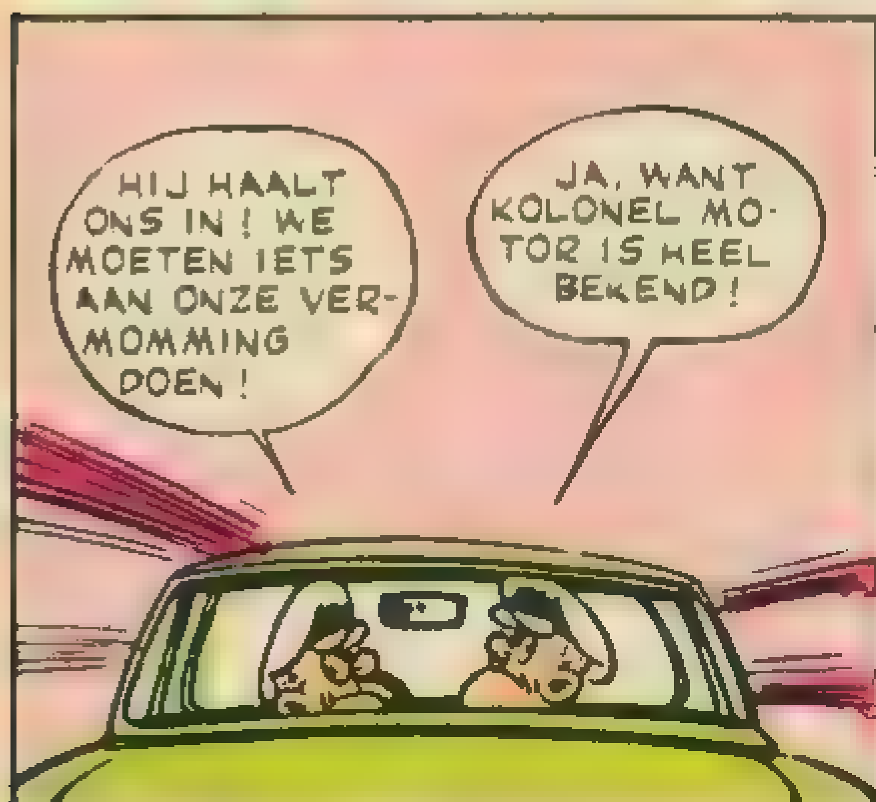
EEN AGENT ZIET HEN VOORBIJSCHEUREN...

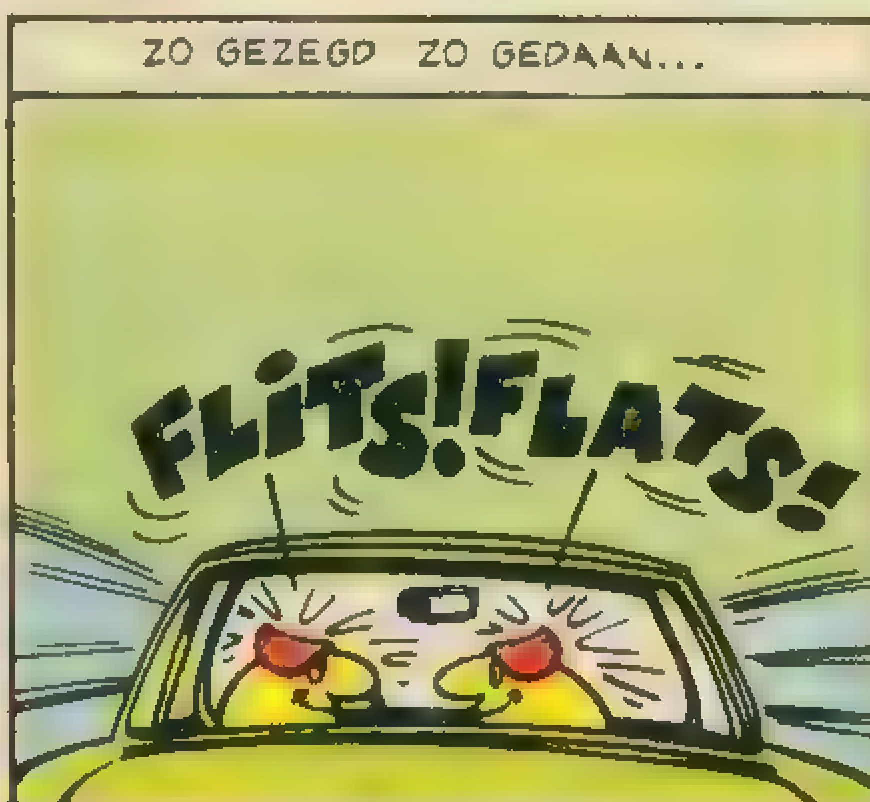
HIJ SPRINGT OP ZIJN MOTOR EN GAAT MET LOEIENDE SIRENE ACHTER HEN AAN.

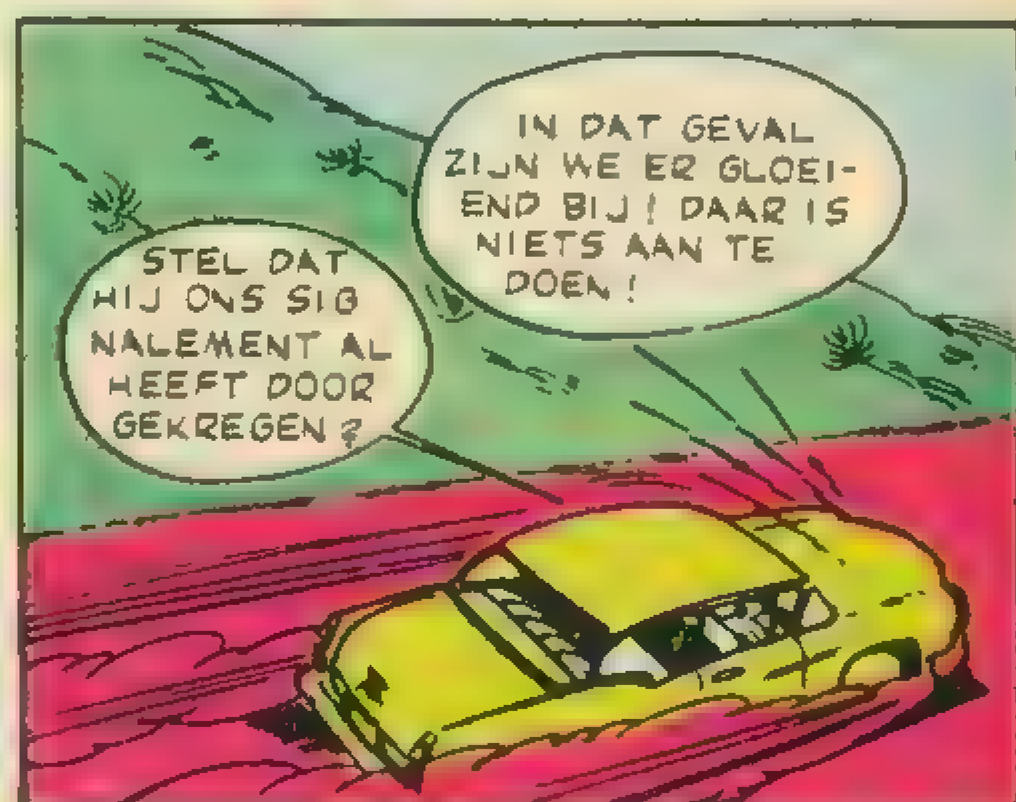

ZO GEZEGD ZO GEDAAN...

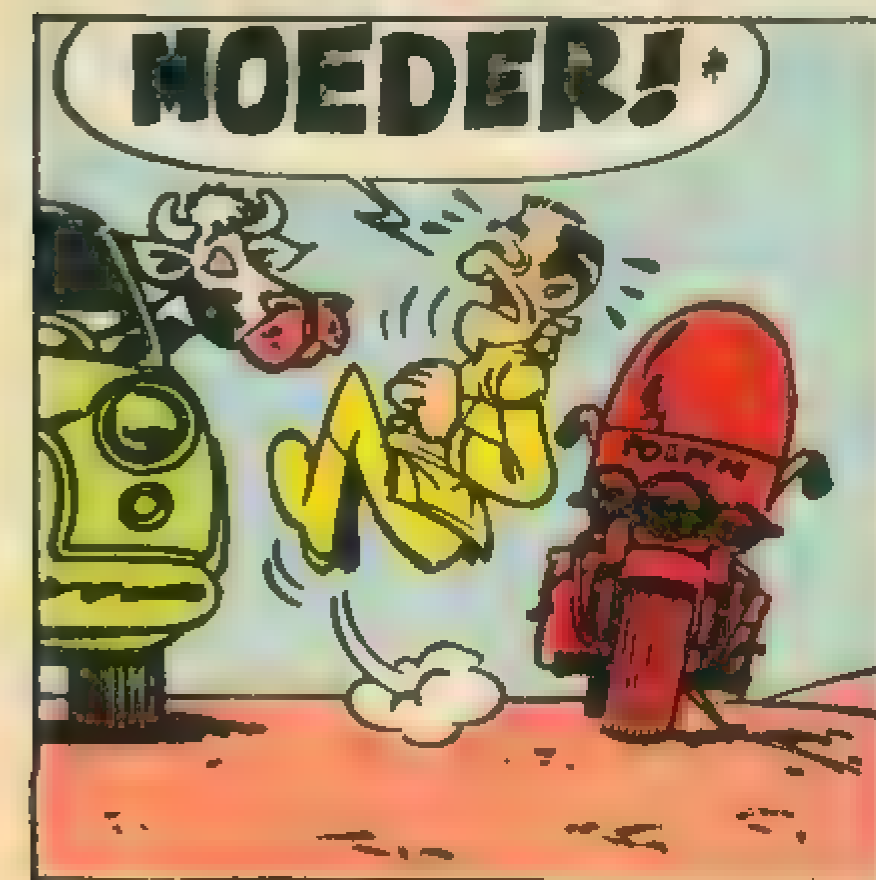

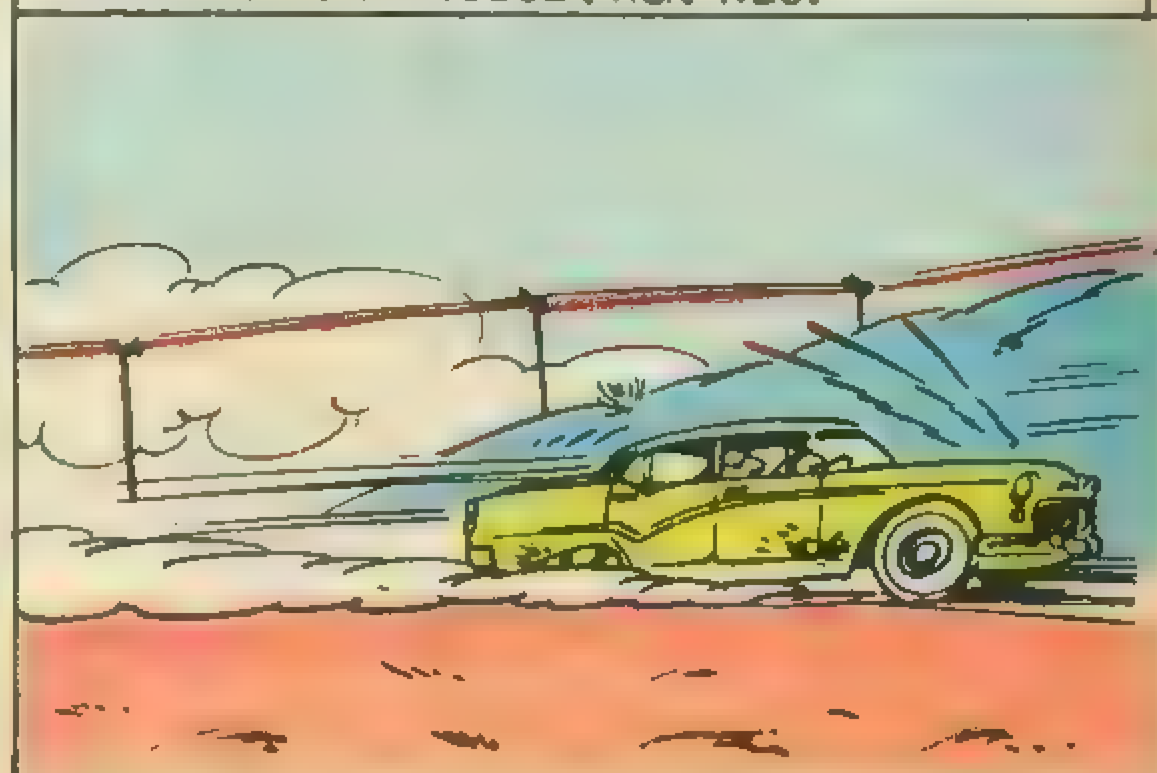

BI EN BIP HEBBEN DE VORM AANGENOMEN VAN TWEE IN DE BUURT GRAZENDE KOEIEN!

DE TWEE KOSMONAUTEN MAKEN HUN VERMOMMING ONGEDAAN EN VERVOLGEN HUN WEG.

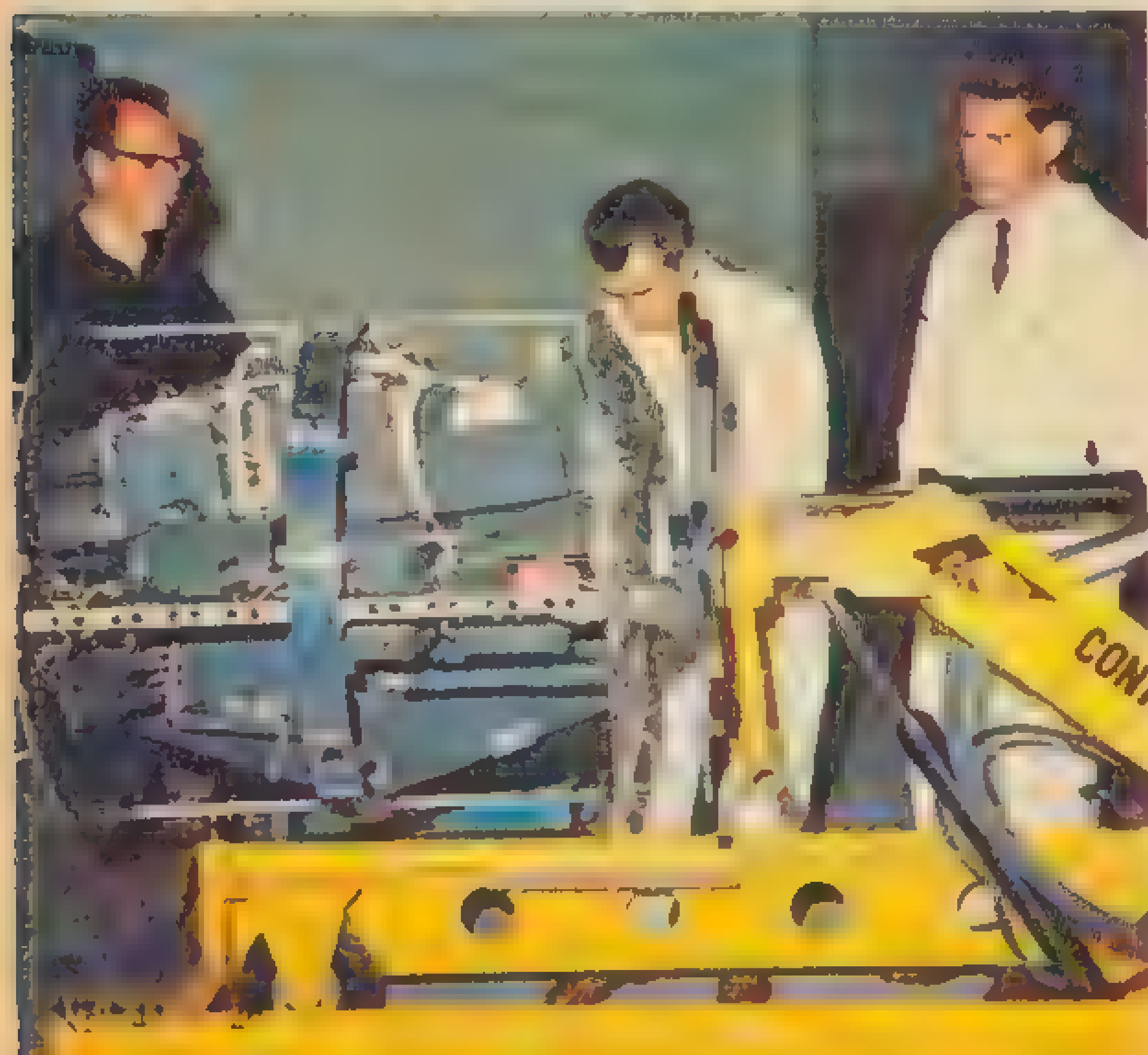

EUROPA VERKENT DE RUIMTE

Op de luchtmachtbasis Vandenberg in Californië zal nog dit jaar, als tenminste alles goed gaat, de tweede Europese satelliet voor ruimteonderzoek, de ESRO 1, met behulp van een Amerikaanse Scoutraket gelanceerd worden. Ter gelegenheid daarvan gunt Sjors zijn lezers een kijkje achter de schermen van het ruimteonderzoek in Europa.

Deze foto gunt je een blik in het binnenste van de satelliet. De buitenste wand, die hier is weggenomen, is bezaaid met cellen die zonlicht in energie moeten omzetten.

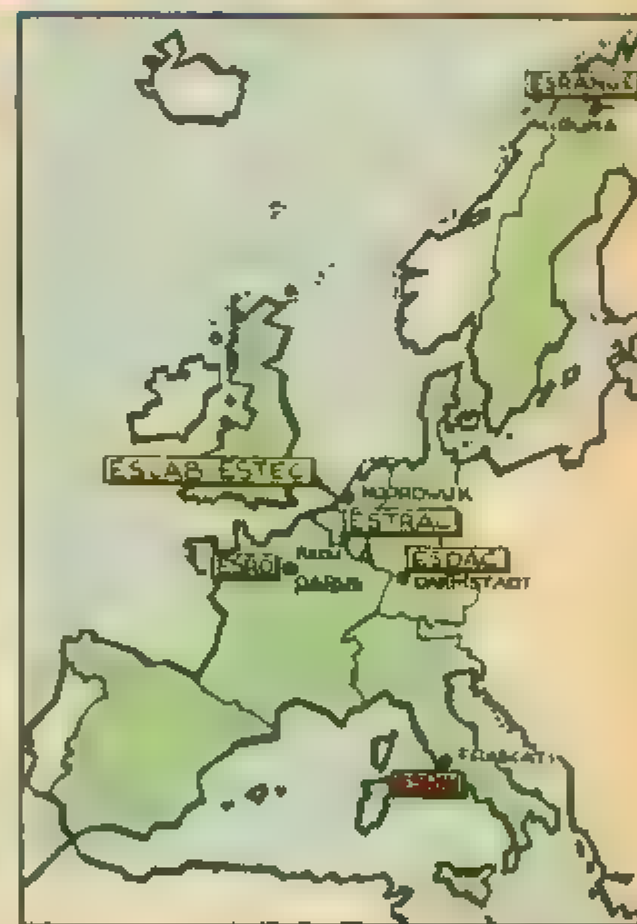
De ESRO (European Space Research Organisation oftewel Europese organisatie voor ruimteonderzoek) omvat acht landen, die zich tot doel hebben gesteld Europa een woordje te laten meespreken in de ruimte. Ze hebben daarvoor een programma opgesteld, dat maar liefst driehonderd lanceringen telt, allemaal bedoeld om die vraagstukken van de ruimte op te lossen waaraan Rusland en Amerika met hun eigen overvolle programma niet toekomen. Alle verkregen gegevens worden beschikbaar gesteld aan belangstellenden, ook Rusland. Het programma ziet er als volgt uit.

Op 1 maart 1967 zou een Scoutraket de ESRO 2 in een baan om de polen brengen om gegevens te verzamelen over de zonneactiviteit en kosmische stralingen. Na allerlei tegenslagen mislukte de lancering op 29 juni van dit jaar. Aangezien tijd en materiaal ontbraken voor de lancering van een reservesatelliet, gaat men eind van dit jaar over op de lancering van de ESRO 1, die stralingen in de ionosfeer zal onderzoeken en gegevens zal verzamelen over het noorderlicht.

In 1968 zal de HEOS 1 gelanceerd worden met behulp van een Thor/Deltaraket. HEOS zal elke week van zijn bestaan een sprong in de ruimte moeten maken van driehonderdduizend kilometer boven het aardoppervlak.

Voor 1970 of '71 staan de TD 1 en de TD 2 op het programma, die ook gelanceerd zullen worden met een Thor/Delta.

In 1974 komt dan de LAS 1 (Large Astronomical Satellite), een ruimtetelescoop van achthonderd kilo, om buiten de dampkring waarnemingen te verrichten. Hij wordt gelanceerd met de eerste Europese raket, de ELDO-raket Europa-1, die nu nog in experimenteel stadium is. Na tien afgelaste pogingen mislukte de eerste lancering op de basis Woomera in

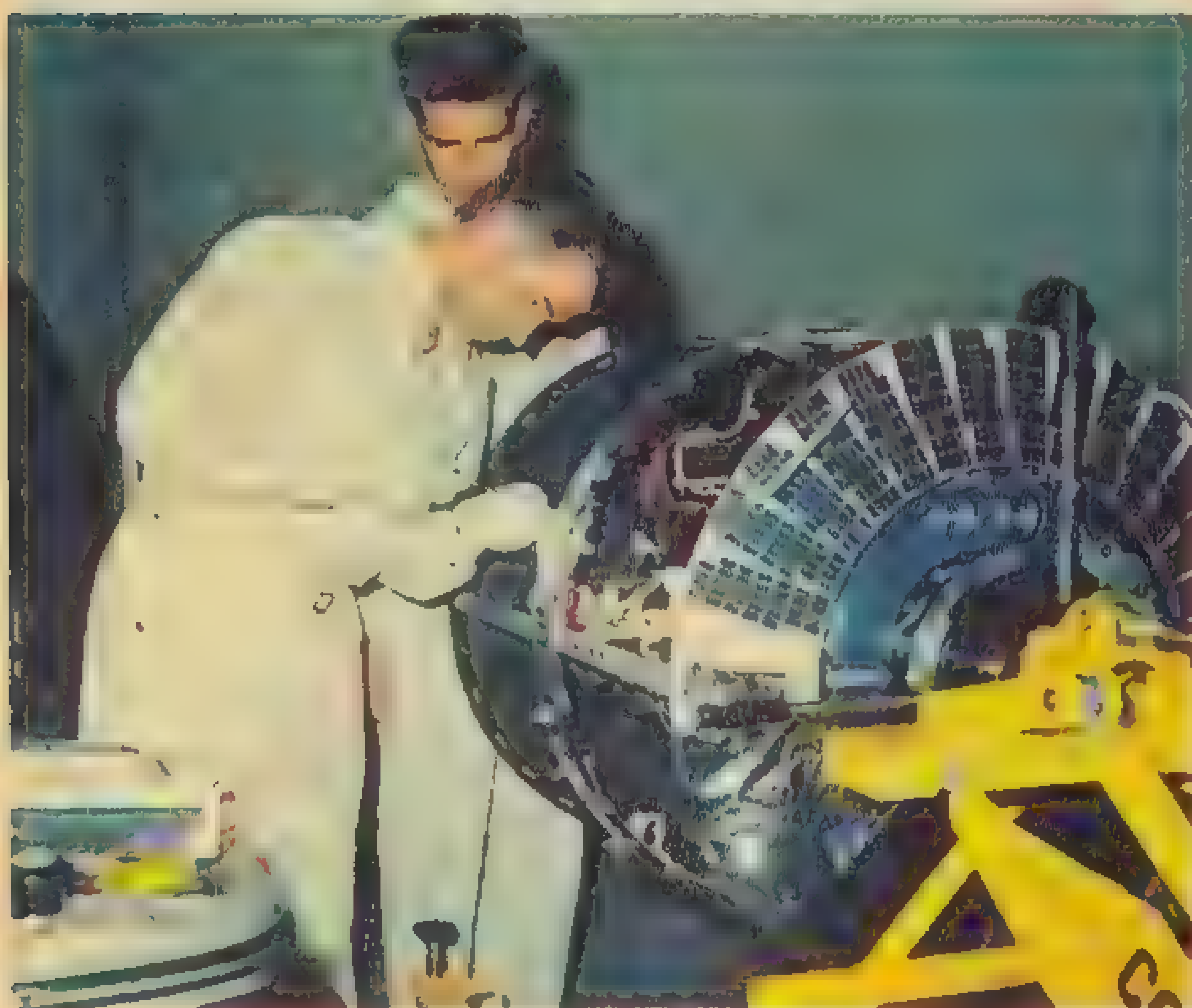
Van de acht landen van ESRO neemt elk een deel van het onderzoek voor zijn rekening. In Parijs is het hoofdkwartier. In Noordwijk bevindt zich het centrum waar alle gegevens van de volgstations binnenkomen, het ESTEC (European Space Technical Centre). Deze afdeling gaat verhuizen naar Darmstadt in Duitsland, waar nu al ESDAC gevestigd is, waar men alle gegevens verwerkt. In Noordwijk blijft het ESLAB, waar de satellieten gemonteerd, gecontroleerd en beproefd worden in allerlei nagebootste omstandigheden. In Redu (België) bevindt zich het telemeterstation ESTRAC, dat de satellieten volgt in hun baan om de aarde. In Kiruna in Zweden wordt gewerkt aan een lanceerbasis. De andere basis bevindt zich op Sardinië. ESRIN is het Italiaanse instituut voor ruimteonderzoek.

FOTO'S JAN KERKLAAN

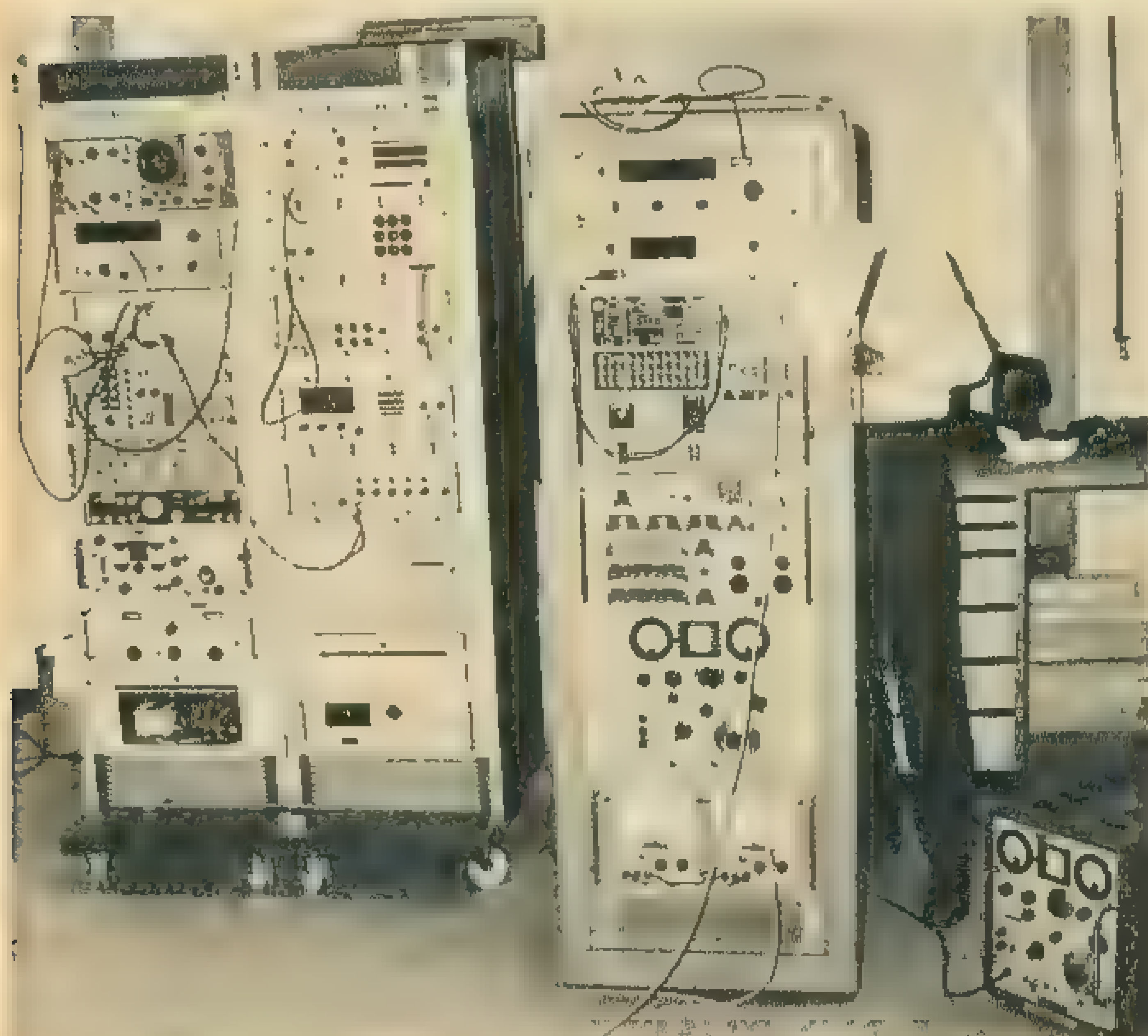
Australië jammerlijk. In plaats van vijfduizend wist de raket maar duizend kilometer af te leggen en stortte vervolgens ergens in de woestijn neer.

De rest van driehonderd geplande ruimteschoten zullen niet veel meer zijn dan ruimtesonderingen, kleine sprongetjes in de ruimte zonder dat de satelliet een baan om de aarde gaat beschrijven.

Op de foto's kun je zien hoe in het laboratorium in Noordwijk gewerkt wordt aan de ESRO 1.

Hier zie je hoe een technicus in witte overal en dito handschoenen „sleutelt" aan de uiterst gevoelige apparatuur, die opeengepakt zit in de ESRO 1, die nu met recht het nummer één kan dragen. De ESRO 2 bleek tijdens de ontwikkeling eerder in aanmerking voor lancering te komen dan de ESRO 1, maar ging verloren bij een mislukte lancering

De ongelooflijk ingewikkelde doormeet- en controleapparatuur zoals die in het ESLAB staat opgesteld

wie puzzelt er mee?

Oplossingen van de puzzels uit ons vorig nummer

Schijnwoordenpuzzel

ARENDSNEST
NEDERLAND
JALOERS
ENINGSZINS
REVOLVER

Op de eerste rij van boven naar beneden: ANJER.

Visitekaartje

PORTRETSCHILDER

Paardesprongpuzzel

KLEINE POTJES HEBBEN
OOK OREN

Figuurpuzzel

```
   P         L
  PEPER  METER
 ZOT  A  E    KAT
  T    K  N     D
  E  MELIG     A
  ROZET  ERKER
     U     O
  KWETS  SNAAR
  I   ELAND    E
  E    A  O    K
 PUT   N  E   WEG
  WRANG  KRAAL
   A           S
```

Kruiswoordpuzzel

```
AS  POE  AAS  L
 TUI  LEA  TOE
ER  AAD  ROE  G
 ABN  EED  EIK
EN  OOR  GIL  A
 DAL  SPA  SAS
K  AAR  ESP  KT
AAL  EEN  RAT
R  MAL  SLA  EL
PRO  ARE  ALT
E  ERA  EST  AR
RAS  SOL  SOS
```

VISITEKAARTJE

B. O. MEUS
WEERT.

Welk beroep heeft deze man?

IJ-PUZZEL

```
IJ . . . . .
. IJ . . . .
. . IJ . . .
. . . IJ . .
. . . . IJ .
. . . . . IJ
```

De zes woorden met de telkens een stapje verder inspringende letter IJ kun je invullen met behulp van onderstaande omschrijvingen.

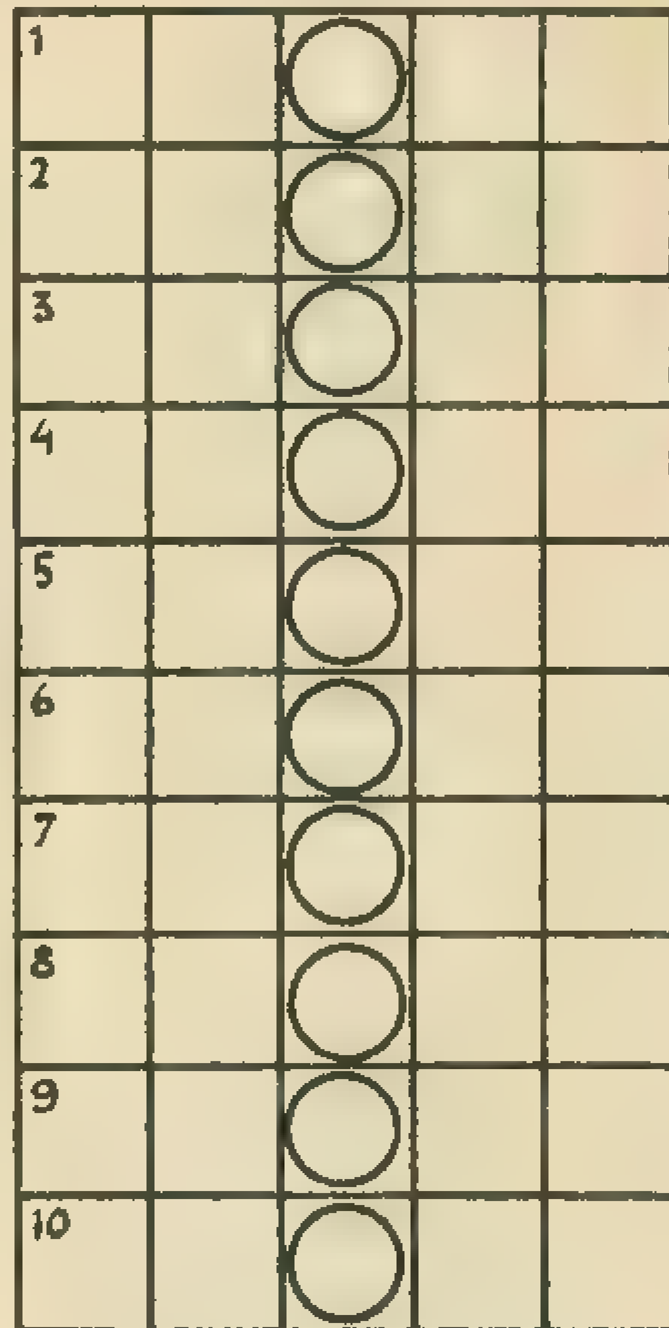
1 Beer met witte pels
2 Koets
3 IJverig
4 Eb of vloed
5 Stad in West-Duitsland
6 Onderneming die schepen in de vaart heeft

INVULRAADSEL

In deze rechthoek moeten tien woorden van vijf letters worden ingevuld. Als je alle woorden goed hebt ingevuld, vormen de letters in de cirkeltjes van boven naar beneden gelezen de naam van een dier.

De omschrijvingen:

1 Een van je ouders
2 Graan
3 Hevige wind
4 Het warmste jaargetijde
5 Erwtensoep
6 Kleine, inheemse slang
7 Vet van de walvis
8 Hoog, slank bouwwerk
9 Lastig insekt
10 Christelijke feestdagen in het voorjaar

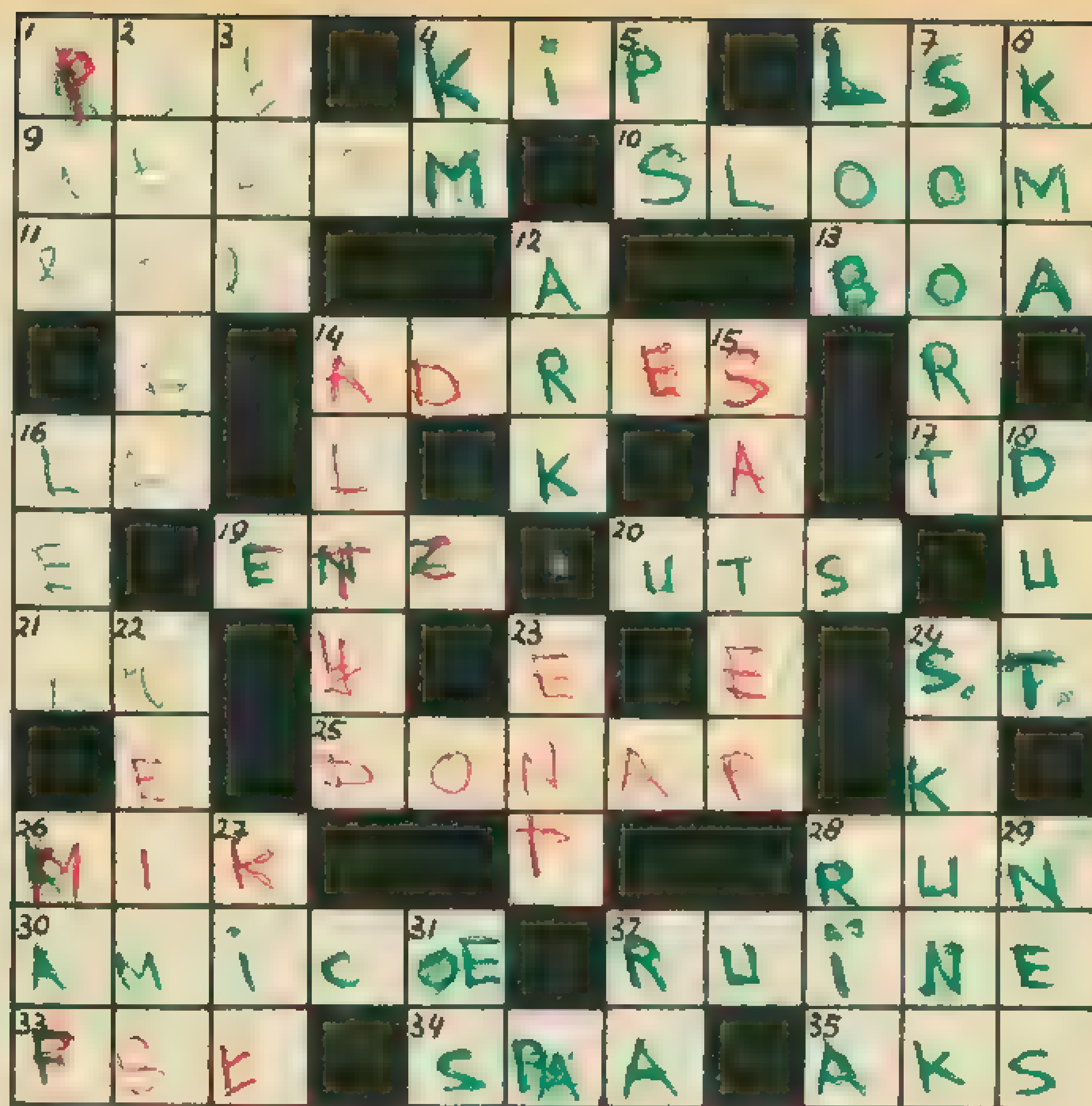

SPREEKWOORDPUZZEL

KAP	AAR	HAR	STA
STR	EEN	LEM	WEG
HKO	EGE	IJSD	VLI
SAN	KRA	NET	NDE
ENT	IND	GRIJ	AIV
WRE	TIJD	VLE	TAL
GAN	NEE	INT	WAT
PRA	MAT	REI	ELIJ

In twee van deze vier kolommen is een spreekwoord van dertig letters verborgen. De overige twee kolommen dienen alleen maar om dat spreekwoord nog beter weg te stoppen, daarbij geholpen door een extra-aantal overbodige woordbrokjes in de goede kolommen. Het wordt jullie deze keer wel moeilijk gemaakt, maar als je eenmaal de draad te pakken hebt (doordat je op de bekende manier de kolommen langs elkaar geschoven hebt), kun je het spreekwoord achter elkaar lezen.

KRUISWOORDPUZZEL

Horizontaal:

1 Uitroep
4 Hoender
6 Luchtstrijdkrachten (afk.)
9 Deel van een molecule
10 Traag
11 Gein
13 Reuzenslang
14 Verzoekschrift
16 Laatstleden (afk.)
17 Tijdelijk (afk.)
19 Enzovoort (afk.)
20 Uitgebreid Technische School (afk.)
21 Ingenieur (afk.)
24 Sint (afk.)
25 Dondergod
26 Brood van rogge- en tarwemeel
28 Rennende loop
30 Vriend (Latijn)
32 Bouwval
33 Uitroep
34 Tuingereedschap
35 Bijl

Verticaal:

1 Onwrikbaar
2 Zetel
3 Stuk speelgoed
4 Kilometer (afk.)
5 Postscriptum (afk.)
6 Manchet
7 Kwaliteit
8 Koninklijke Militaire Academie (afk.)
12 Woonschip
14 Steeds
15 Halfgod (Griekse mythologie)
16 Soort steen
18 Licht slaapje
22 Stad in Noord-Frankrijk
23 Loot
24 Stinkdier (Amerikaans)
26 Omslag
27 Kleefmiddel
28 Meisjesnaam
29 Buitendijks land
31 Verlaagde noot
32 Oud-Egyptische zonnegod

VERSCHUIFPUZZEL

KLOEK
WOERD
HAVIK
AREND
EIBER

In deze vijf namen van vogels is nog een zesde vogel verborgen en wel zo, dat van elke vogelnaam één letter gebruikt moet worden. Als je nu de namen stuk voor stuk op een papiertje schrijft en dan die vijf papiertjes onder elkaar legt (in dezelfde volgorde), kun je ze heen en weer schuiven, van links naar rechts en omgekeerd. Je probeert maar net zo lang tot je de zesde vogelnaam van boven naar beneden kunt lezen.

VERGELIJKING

NEKVEL = NORS

Om dit rare geval op te lossen moet je de letters van elk woord afzonderlijk net zo lang door elkaar gooien tot je twee nieuwe, goede woorden gevonden hebt. Je zult dan zien dat de vergelijking klopt.

VERWISSELPUZZEL

1 PEGEL
2 KLUIT
3 SLANG
4 LOPER
5 KROOS
6 KAPER
7 STOER
8 GRAAF
9 LEVER

Deze woorden moet je een andere betekenis geven door van elk woord één letter door een nieuwe te vervangen. De letters die je veranderen moet, kunnen op alle mogelijke plaatsen staan, maar dat is iets dat je zelf moet uitvissen. De omschrijvingen van de nieuwe woorden staan hieronder. De volgorde van de letters blijft steeds onveranderd. Als je de gevonden nieuwe letters achter elkaar zet, krijg je de naam van een koekje.

1 Zoutoplossing
2 Ontplofbare stof
3 Klappen
4 Metaal
5 Drinkbeker
6 Vlinder
7 Mannelijk rund
8 Verzamelnaam voor tarwe, rogge enzovoort
9 Landmacht

DE MAN VAN STAAL

HOE ZOU DE KRISTALLEN LUIPAARD VOOR GROTE RIJKDOM KUNNEN ZORGEN? TED, KEN EN ARCHIE MOETEN DIT ZIEN TE ONTDEKKEN. DOKTER BAILEY WIST HET, MAAR RILLER EN SNELL HEBBEN HEM SAMEN MET HUN ROBOT GUS HET GEHEIM ONTFUTSELD. GUS, EEN GETROUWE KOPIE VAN ARCHIE, HEEFT DE OPDRACHT ONZE VRIENDEN UIT DE WEG TE RUIMEN.

..MAAR ALS GUS BEGINT TE DUWEN...

ARCHIE TREKT.

PAS OP, DIE SLUWE ROBOT LAAT LOS.

ARCHIE VALT BIJNA. GUS HEEFT HEM BEET-GENOMEN.

GUS IS TE KNAP VOOR SPEELGOED-ARCHIE!

GOEDE REIS, JONGENS!

WACHT MAAR, GUS. ARCHIE WREEKT ZICH.

ZE WORDEN NU SNEL DOOR DE STROOM MEEGESLEURD.

DE WATERVALLEN! TED, HET IS MET ONS GEDAAN. NIETS KAN ONS NOG REDDEN.

MAAR DAN ZWAAIT ARCHIE MET DE STRIJDBIJL, DIE HIJ UIT DE VILLA HEEFT MEEGENOMEN.

ZWOEI!

ARCHIE EVEN KNAP ALS GUS. KIJK!

KRAAK!

TED, ARCHIES BIJL HEEFT DIE TAK ZO VER DOORGESNEDEN, DAT HIJ TOT VLAK BOVEN DE RIVIER ZAKT.

GEWELDIG BEDACHT!

ARCHIE IS EEN STALEN WONDER.

TAK JUIST OP TIJD. ARCHIE PAKT HEM.

EN LAAT HEM ALSJEBLIEFT NIET MEER LOS.

DE BOOMTAK ZWAAIT GRIEZELIG HEEN EN WEER EN BENEDEN HEN RAAST DE WATERVAL.

SCHIET OP! DE TAK KAN ELK MOMENT AFBREKEN.

STROOM SLEURT TAK MEE.

JUIST ALS ZE DE OEVER BEREIKT HEBBEN...

OP HET NIPPERTJE. DAAR GAAT ONZE TAK.

HUP!

JE BENT GEWELDIG, ARCHIE. ALS IK PLAKBAND BIJ ME HAD, KREEG JE EEN MEDAILLE OP JE BORST.

KOM MEE. WE HEBBEN NOG EEN APPELTJE TE SCHILLEN MET RILLER EN SNELL. ZE HEBBEN HET GEHEIM VAN DE KRISTALLEN LUIPAARD GESTOLEN.

ARCHIE ZOEKT GUS, GRRRR!

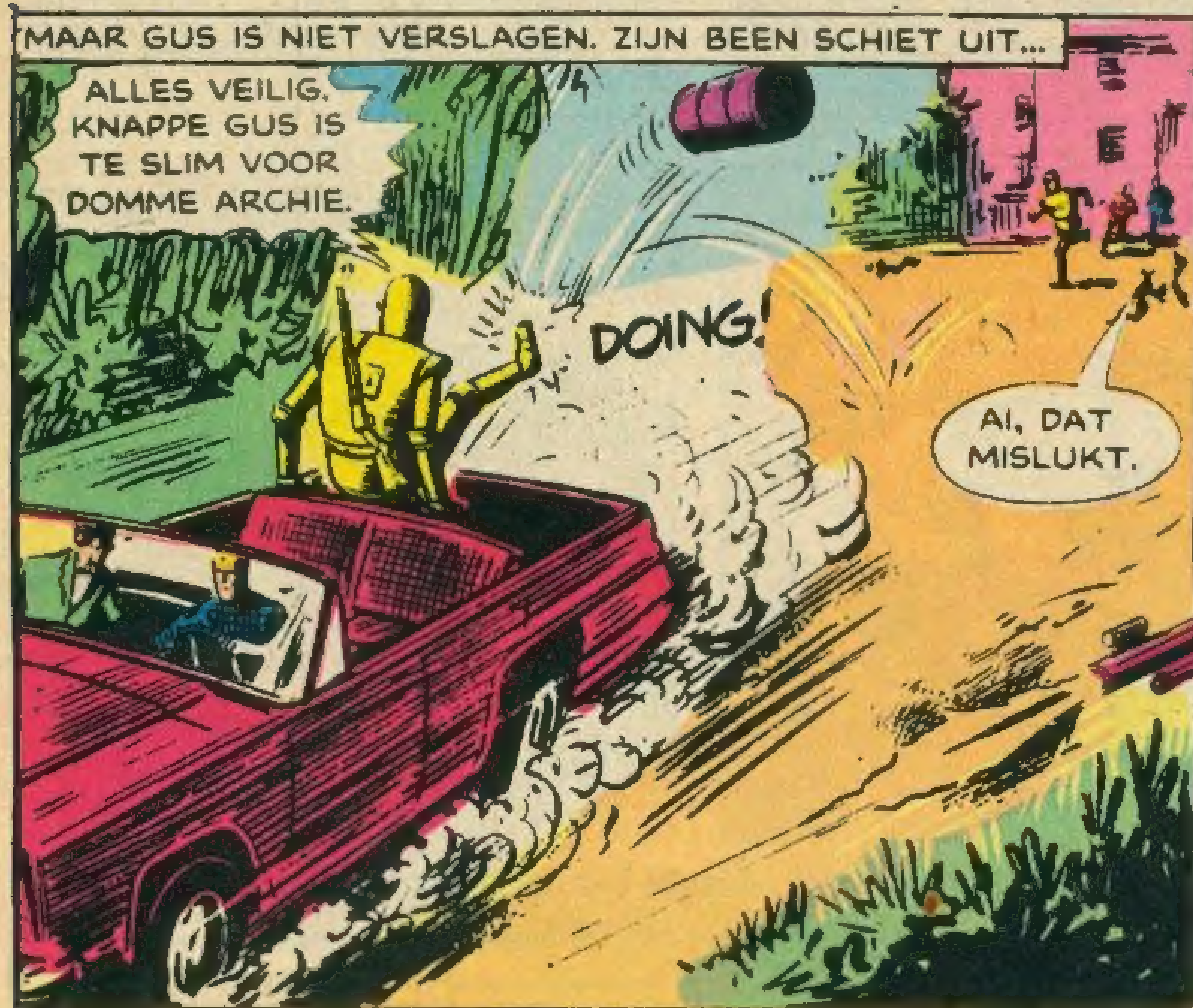

DE GEDACHTE AAN GUS ALLEEN AL MAAKT ARCHIE RAZEND.
ARCHIE WIL WRAAK. ARCHIE WIL VECHTEN. KOM SNEL MEE.
ARCHIE, DENK OM JE BATTERIJEN. JE RAAKT OVERVERHIT.

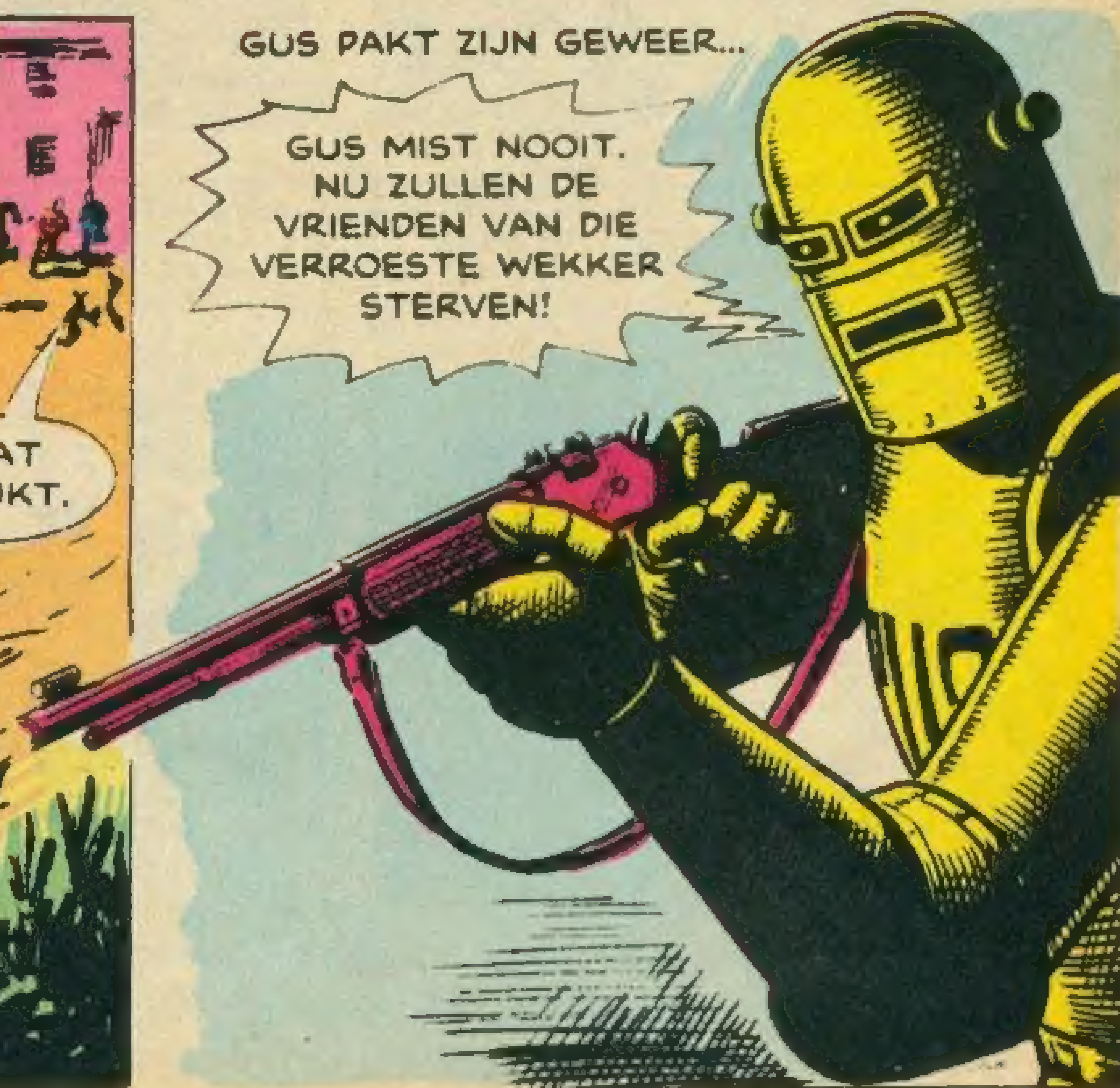

INTUSSEN VERLATEN RILLER EN SNELL BAILEYS HUIS.
HET LOOPT GESMEERD. DE PROFESSOR ZAL ZICH NIETS MEER VAN DE KRISTALLEN LUIPAARD HERINNEREN.
DAAR ZORGT ONS SPECIALE MIDDELTJE WEL VOOR.
ARCHIE, DAAR GAAN ZE, DE SCHURKEN.

TED BEDIENT SNEL ZIJN ZENDER.
HOU ZE TEGEN. PAK DAT OLIEVAT.
ARCHIE WEET BEST WAT HIJ MOET DOEN.

WHOOEEESJ!
ARCHIE WERPT SPECIALE BOM.
ZET HEM OP, KEREL.

HET LOODZWARE VAT STUITERT OP...
ZE HEBBEN DE WATERVAL OVERLEEFD. PAS OP DAT VAT!
GUS DOET NIETS. HIJ WEET, DAT HIJ VERSLAGEN IS.

MAAR GUS IS NIET VERSLAGEN. ZIJN BEEN SCHIET UIT...
ALLES VEILIG. KNAPPE GUS IS TE SLIM VOOR DOMME ARCHIE.
DOING!
AI, DAT MISLUKT.

GUS PAKT ZIJN GEWEER...
GUS MIST NOOIT. NU ZULLEN DE VRIENDEN VAN DIE VERROESTE WEKKER STERVEN!

Voor Nederland: Redactie en administratie: Nassauplein 3, Haarlem. Abonnementsprijs: 35 cent. f 4.55 per kwartaal (13 nrs.). Losse nummers: 45 cent.
Verdeler voor België adres: N.V. Tijdschriften Uitgevers Maatschappij. Van Schoonbekestraat 36, Antwerpen. Prijs: 5 frank.
Bij betaling van abonnementsgeld: postrekening 682400 t.n.v. Sjors van de Rebellenclub, Haarlem. A.u.b. vermelden: abonnement per post of per bezorger.